

SÝNISBÓK ÍSLENSKRAR ALPÝÐUMENNINGAR 18

Sterbúsins fémunir framtöldust þessir

Eftirlátnar eigur 96 Íslendinga
sem létust á tímabilinu 1722–1820

MÁR JÓNSSON
tók saman

REYKJAVÍK 2015



*Sögufélag styrkir útgáfu Sýnisbóka íslenskrar alþýðumenningar
Þessi bók naut styrkja frá Miðstöð íslenskra bókmennta
og Rannsóknasjóði Háskóla Íslands*

Háskólaútgáfan
Reykjavík 2015

© Davíð Ólafsson, Már Jónsson, Sigurður Gylfi Magnússon

Hönnun bókarkápu: Alda Lóa Leifsdóttir

Umbrot: Sverrir Sveinsson

Prentumsjón: Litlaprent

U201513

ISBN 978-9935-23-078-2

SÝNISBÓK ÍSLENSKRAR ALPÝÐUMENNINGAR

1. Bræður af Ströndum. Dagbækur, ástarbréf, almenn bréf, sjálfsævisaga, minnisbækur og samtíningur frá 19. öld. Sigurður Gylfi Magnússon tók saman (1997).
2. Kraftbirtingarhljómur Guðdómsins. Dagbók, sjálfsævisaga, bréf og kvæði Magnúsar Hj. Magnússonar, skáldsins á Pröm. Sigurður Gylfi Magnússon tók saman (1998).
3. Elskulega móðir mín, systir, bróðir, faðir og sonur. Fjölskyldubréf frá 19. öld. Sigrún Sigurðardóttir tók saman (1999).
4. Orð af eldi. Bréfasamband Ólafar Sigurðardóttur á Hlöðum og Þorsteins Erlingssonar á árunum 1883–1914. Erna Sverrisdóttir tók saman (2000).
5. Burt – og meir en bæjarleið. Dagbækur og persónuleg skrif Vesturheimsfara á síðari hluta 19. aldar. Davíð Ólafsson og Sigurður Gylfi Magnússon tóku saman (2001).
6. Til merkis mitt nafn. Dómabækur Markúsar Bergssonar sýslumanns Ísafjarðarsýslu 1711–1729. Már Jónsson tók saman (2002).
7. Landsins útvöldu synir. Ritgerðir skólapilta Lærða skólans í íslenskum stíl 1846–1904. Bragi Þorgrímur Ólafsson tók saman (2004).
8. Jónsbók. Lögþing Íslendinga hver samþykkt var á alþingi árið 1281 og endurnýjuð um miðja 14. öld en fyrst prentuð árið 1578. Már Jónsson tók saman (2004).
9. Sigurður Gylfi Magnússon, Fortíðardraumar. Sjálfsbókmenntir á Íslandi (2004).
10. Guðs dýrð og sálnanna velferð. Prestastefnudómar Brynjólfs biskups Sveinssonar árin 1639–1674. Már Jónsson tók saman (2005).
11. Sigurður Gylfi Magnússon, Sjálfssögur. Minni, minningar og saga (2005).
12. Í nafni heilagrar guðdómsins þrenningar. Prestastefnudómar Jóns biskups Vídalíns árin 1698–1720. Már Jónsson og Skúli S. Ólafsson tóku saman (2006).
13. Eftir skyldu míns embættis. Prestastefnudómar Þórðar biskups Þórðarsonar árin 1675–1697. Már Jónsson og Gunnar Örn Hannesson tóku saman. (2008).
14. Anna Hinriksdóttir, Ástin á tímum ömmu og afa. Bréf og dagbækur Bjarna Jónssonar kennara, sveitarhöfðingja og samvinnumanns í Húnaþingi á öndverðri 20. öld (2009).
15. Dagbók Elku. Alþýðumenning í þéttbýli á árunum 1915–1923 í frásögn Elku Björnsdóttur verkakonu. Hilma Gunnardóttir og Sigurður Gylfi Magnússon tóku saman (2012).
16. Guðný Hallgrímsdóttir, Sagan af Guðrúnu Ketilsdóttur. Einsögurannsókn á ævi 18. aldar vinnukonu (2013).
17. Árni H. Kristjánsson og Sigurður Gylfi Magnússon, Bóndinn, spendýrin og fleiri undur alheimsins. Alfræðiverk fyrir alþýðu sem Jón Bjarnason frá Þórormstungu í Vatnsdal vann á árunum 1845–1852 (2014).

*Bókin er helguð minningu þriggja starfsbræðra og vina
sem féllu frá langt fyrir aldur fram:*

Halldór Bjarnason

27. október 1959 – 9. janúar 2010

Eggert Þór Bernharðsson

2. júní 1958 – 31. desember 2014

Egill Ólafsson

16. nóvember 1962 – 28. janúar 2015

Efnisyfirlit

Inngangur	11
Dánarbú og skipti	12
Lausafjáreign	19
Útgáfan	27
Gullbringusýsla 1722–1726.....	31
Jón Bjarnason á Eyvindarstöðum	31
Anna Jónsdóttir á Eyvindarstöðum	34
Steinunn Jónsdóttir í Fuglavík	38
Ísafjarðarsýsla 1736.....	43
Porsteinn Pálsson í Nesi í Grunnavík	43
Eyjafjarðarsýsla 1738–1758	49
Hallur Jónsson í Hvammi	49
Jón Nikulásson í Hvammi	51
Guðrún Sigfúsdóttir á Stóra-Dunhaga	56
Guðrún Jónsdóttir á Uppsölum	60
Guðrún Þórisdóttir í Bási	63
Árnessýsla 1744–1761	67
Jón Sveinsson í Bryðjuholti	67
Vigdís Hermannsdóttir í Stóru-Sandvík	72
Ólöf Sumarliðadóttir í Ferjukoti.....	75
Orný Símonardóttir í Bræðratungu.....	83
Jón Gíslason í Helli	85
Skaftafellssýsla 1762–1765	87
Jón Sæmundsson á Hvoli í Mýrdal	87
Sveinn Sigurðsson á Syðri-Fljótum	92

Skagafjarðarsýsla 1770–1778	103
Sigríður Þorleifsdóttir í Geitagerði	103
Tómas Jónsson á Kambi í Deildardal	105
Geirlaug Erlendsdóttir á Vögglum í Blönduhlíð	108
Erlendur Halldórsson og Ólöf Bjarnadóttir í Málmei	111
Þorgeir Björnsson	117
Rangárvallasýsla 1782–1787	121
Valgerður Ísleifsdóttir í Stórumörk	121
Jón Þorleifsson á Lambafelli	126
Ingunn Snorradóttir á Litlu-Hildisey	131
Anna Pálsdóttir í Lambhaga	135
Húnavatnssýsla 1784–1785	141
Ísleifur Guðmundsson á Syðra-Hóli	141
Jón Oddason á Eiríksstöðum í Svartárdal	146
Jón Hallsson og Þórunn Benediktsdóttir á Barkastöðum	148
Sveinn Gunnlaugsson í Bakkakoti í Víðidal	151
Þorlákur Tómasson í Höfnum	153
Jón Guðmundsson á Þóreyjarnúpi	156
Þingeyjarsýsla 1785–1793	159
Árni Jónsson á Grímsstöðum á Fjöllum	159
Guðrún Ketilsdóttir á Fjöllum í Kelduhverfi	165
Erlendur Kolbeinsson í Brjámsnesi	171
Magnús Tómasson í Reykjadal	173
Björg Árnadóttir á Kaðalstöðum	176
Suður-Múlasýsla 1786–1793	181
Einar Grímsson í Barðsnesgerði	181
Eyjólfur Jónsson í Fossárdal	184
Ásdís Hermannsdóttir og Jón Jónsson í Gautavík	187
Sigurður Arason á Starmýri	194
Dalasýsla 1791	199
Helgi Helgason á Krossi	199
Sigríður Einarsdóttir á Krossi	204
Sigurður Sigurðsson á Skarði	208
Guðný Sigurðardóttir á Krossi	218

Reykjavík 1792–1795	223
Einar Gíslason og Guðríður Jónsdóttir í Örfirisey	223
Porlákur Ólafsson í Örfirisey	228
Halldóra Sigurðardóttir í Hólavallaskóla	229
Norður-Múlasýsla 1793–1795	247
Ásmundur Jónsson í Höfn við Bakkafjörð	247
Snjólfur Jónsson í Brúnavík	252
Jón Sigfússon á Ljósstöðum	256
Ragnhildur Jónsdóttir á Sýringsstöðum	260
Snæfellsnessýsla 1799–1805	265
Hallur Ólafsson í Bjarnabúð á Hellissandi	265
Porgerður Heinsdóttir á Brekkubæ við Hellnar	268
Silpha á Arnarstapa	271
Bjarni Bjarnason á Gufuskálum	272
Guðrún Ívarsdóttir á Garðabrekku	276
Guðrún Jakobsdóttir í Bervík	280
Barðastrandarsýsla 1802–1804	285
Jón Þorgrímsson og Steinunn Sveinsdóttir á Sjöundá	285
Guðrún Egilsdóttir og Bjarni Bjarnason á Sjöundá	290
Bjarni Bjarnason í Skógi	293
Einar Þorsteinsson á Naustabrekku	297
Elín Bjarnadóttir á Króki	300
Mýrasýsla 1807–1810	305
Halldóra Kolbeinsdóttir í Kalmanstungu	305
Pórny Snorradóttir í Hjörsey	317
Borgarfjarðarsýsla 1810–1815	325
Sigrún Guðlaugsdóttir á Stóra-Botni og Þyrli	325
Guðný Þóroddsdóttir í Bakkakoti í Skorradal	330
Ísafjarðarsýsla 1812	339
Jón Sigmundsson og Jón Jónsson í Álfadal	339
Þorgrímur Lífgjarnsson í Álfadal	345
Guðmundur Sigurðsson á Hálsi	349
Jón Jónsson, Jón Jónsson og Nikulás Jónsson á Hrauni	353
Guðmundur Hákonarson á Brekku	357

Jón Jónsson í Villingadal	362
Tómas Eiríksson á Sæbóli	366
Strandasýsla 1813–1820	369
Guðný Árnadóttir á Broddadalsá	369
Magnús Tómasson í Kolbeinsvík	371
Vigdís Illugadóttir á Gröf í Bitru	375
Sigríður Ólafsdóttir í Grænanesi	378
Loftur Jóhannsson í Krossnesi	382
Helga Magnúsdóttir á Fögrubrekku	387
Gullbringu- og Kjósarsýsla 1818–1820	389
Björg Sturlaugsdóttir í Bjargarkoti í Leiru	389
Guðrún Sveinsdóttir á Kleppi	391
Þóra Jónsdóttir, Gunhildur Jónsdóttir og Sigríður Ketilsdóttir	393
Arnfríður Hermannsdóttir í Fuglavík	396
Arndís Nikulásdóttir á Vallá	397
Elísabet Jónsdóttir í Viðey	399
Myndaskrá	403
Heimildaskrá	405
Atriðaskrá	413

Inngangur

Gamall hattur, sortuð hempa, þrjár gamlar svuntur og blátt pils. Tvær slitnar treyjur og strigaskyrta, bútar af rauðu og bláu klæðisefni, aðrir úr lérefti og kersey. Tvö látúnsbelti, fimm stytubönd, tvennir rauðir sokkar og sjö pör vettlinga, fimm tröf, tveir silkiklútar, mislitur hálsklútur og sex hálstreflar. Tvær gamlar kistur og kistill, pelafaska úr gleri, fimm öskjur og tveir hnífar. Tveir þrjónar og fimmtán tvinnadokkur, sjö pund af skemmdu smjöri og sauðir þrír. Þetta var aleiga Steinunnar Jónsdóttur vinnukonu í Fuglavík við Sandgerði sem var nálægt þrítugu þegar hún fyrirfór sér 23. janúar 1726. Minna gat það ekki verið, og þó! Tæpri öld síðar, 23. júní 1819, lést Arnfríður Hermannsdóttir úr holdsveiki á sama bæ, nærri sextug, og lét eftir sig lélega hempu, grænt fat lítnýtt og annað ónýtt, nærfatsgarm og skyrtu, brekán og rekkjuvoð, lítinn og fúinn kodka, svuntugarm og gamla sokka. Einnig átti hún lamalausá kistu (sjá hér á bls. 38 og 396). Skrár af þessu tagi eru til um lausafjäreign mörg þúsund karla og kvenna frá 18. og 19. öld, jafnt niðursetninga og vinnufólks sem bænda og embættismanna. Þær veita hlutkennda sýn á allt það sem fólk hafði með höndum og í námunda við sig. Með lesanda myndast tilfinning fyrir daglegu striti fólks og fyrirhöfn þess við að sjá fyrir sér, en líka má greina einbeittan vilja til uppbyggingar. Ætla má, til dæmis, að vettlingana og treflana hafi Steinunn ætlað að selja og ullin var kannski af sauðunum sem hún átti. Tveir þrjónar voru allt sem þurfti til að drýgja rýrar tekjur ungrar vinnukonu. Arnfríður var aftur á móti alveg búin að vera, ef svo má að orði komast, en átti þó eigin sængurföt, ólíkt Steinunni sem hefur fengið þau til afnota hjá húsbændum sínum. Í þessari bók birtist fjölbreytt úrval dánarbúsuppskrifta frá tímabilinu 1722 til 1820. Markmiðið er að vekja athygli á þessum gögnum, sem bæði eru áhugaverð aflestrar og ættu að gagnast til rannsókna á ólíklegustu atriðum sem varða horfna lífshætti og menningu í landinu.

Dánarbú og skipti

Erfðareglum Jónsbókar frá 1281, sem voru gildandi lög í upphafi tímabilsins, var ætlað að gæta réttar ómyndugra eða fjarverandi erfingja. Ekki er gert ráð fyrir skráningu á eftirlátnum eigum fólks eða varðveislu skjala þar að lútandi, enda var ritvæðing samfélagsins þá skammt á veg komin. Arfaskipti voru einkamál fjölskyldna, sem önnuðust þau án afskipta embættismanna. Ættu hinir látnu börn í ómegð bar þeim „sem arfi er næstur“ að fá sex skynsama menn til að virða eignirnar. Fyrst átti að borga skuldir og síðan gengu heimanfylgja eiginkonu og innistandandi arfur barna fyrir, en afganginum var skipt samkvæmt erfðatali: „Nú eiga menn arfi að skipta, þá er vel ef þeir koma allir til er hlut eigu í að skipta þeim arfi. Nú koma sumir, en sumir vilja eigi fara, þá skal gjöra þeim stefnu til að skipta, og þó að þeir komi þá eigi til þá skal skipta fyrir vottum og hluti á leggja“.¹ Stopul skiptagögn hafa geymst frá því fyrir 1720 og má elst nefna skipti á jarðeignum eftir Björn Þorleifsson hirðstjóra 23. október 1467, erfðaskrá Páls Vigfússonar lögmanns um 1540 og skrá yfir lausafé Gissurar biskups Einarssonar 26. mars 1548.² Til eru skipti eftir tvo biskupa á Hólum, þá Þorlák biskup Skúlason 18. júlí 1657 og Einar Þorsteinsson 3. júní 1698. Þá hefur varðveist hluti úr dánarbúsuppskrift eftir Ragnheiði Jónsdóttur, ekkju Einars, frá 20. apríl 1715, þar sem farið er úr einu herbergi í annað.³ Frá sama ári er uppskrift lausafjár sem Gísli Jónsson sýslumaður í Mávahlíð á Snæfellsnesi lét eftir sig og önnur eftir Ástríði Jónsdóttur á Mýrum í Dýrafirði fjórum árum síðar.⁴

Hin 8. mars 1663 voru eftirlátnar eigur Bjarna Björnssonar skólapihlts í Skálholti skráðar „so mikið sem menn gátu uppspurt af hans legunautum“. Hann átti nokkrar bækur, skriffæri, pappír, kistil, vaðmálsþoka, hníf, hnakk, tannkamb og tinstaup, en þetta af fötum: „Í fyrstu hetta brún, lögð með böndum í kollinum, flugelshúfa dökk og brún klædishúfa, mórauð klædistreyja, sortaður kjóll, ein léreftsskyrta, fimm klútar hvítir og einn blár, rauð klædispeysa og önnur vað-

1 *Jónsbók. Lögbók Íslendinga*, bls. 134–135, 137, 139.

2 *Íslenzkt fornbréfasafn* V, bls. 497–503; X, bls. 595–598; XI, bls. 613–625.

3 *Bréfabók Þorláks biskups Skúlasonar*, bls. 283–290; ÞÍ. Sýsluskjalasafn. Skag. ED2/1, 2. Dánarbú 1698–1810, nr. 2 og 3.

4 *Til merkis mitt nafn*, bls. 174–178; Eiríkur Guðmundsson, Jón Árni Friðjónsson og Ólafur Ásgeirsson, *Sjávarbyggð undir Jökli. Saga Fróðárhrepps* I, bls. 177–180.

málspeysa, klæðislífstykki, sauðsvört vaðmálshempa og sauðsvört síðhempa, þrennar buxur sauðsvartar og einar nærbuxur, þrennir sokkar svartir og einir hvítir, einir vettlingar”.¹ Eins voru eigur Ingibjargar Gissursdóttur, sem ófafað var niðursetningur, skráðar af stakri vandvirkni í Reykholti 25. febrúar 1677. Meðal þess sem hún skildi eftir sig voru hálfslitinn blár niðurhlutur með léttingsklæði, rauð svunta forn, mittistreyja með dökkum bol og rauðum ernum, mállindi með tindoppum, sortuð hempa og önnur sauðsvört, fernir kvensokkar nýir og einir fornir, svartir vettlingar, höfuðkambur og tveir spónar, laupkorn með rusli og fötukerald.² Þetta sýnir að skráning eigna við andlát hefur tíðkast í einhverjum mæli, annars vegar svo að hægt væri að hafa upp í kostnað af jarðarför fátaeklinga, hins vegar til að tryggja hagsmuni erfingja þegar mikið var í húfi. Þannig var til virðing á eignum Magnúsar Gíslasonar lögréttumanns, sem líklega lést árið 1696, eða þá konu hans Borghildar Jónsdóttur, því Grímur sonur þeirra hafði skjalið með höndum rúmunum áratug síðar.³ Erfingjar geymdu sem sagt pappírana sjálfir og fyrir vikið er næstum því allt glatað, enda var ekkert opinbert eftirlit með þessum gögnum frekar en flestu öðru á þessum árum, að frásildum siðferðisbrotum sem voru tekjustofn fyrir konungssjóð vegna Stóradóms frá 1564.

Í Danmörku var farið að halda skiptabækur í kaupstöðum um og eftir miðja 16. öld, nánar tiltekið í Malmø árið 1546, Helsingør árið 1571 og Vordingborg þremur árum síðar. Eignir látinna voru þá skráðar fyrst, en í sjálfar bækurnar aðeins fært það sem hver erfingi fékk og það sem fór í skuldir. Hugsunin var fyrst og fremst að vernda hagsmuni ungra barna, þannig að fyrir lægju upplýsingar um eignir þeirra þegar þau komust til manns.⁴ Í fjölda héraða í Danmörku

1 AM 274 fol. Bréfabók Brynjólfs Sveinssonar 1662–1663, bl. 179r; afrit í Lbs. 1083 4to. Bréfabók Brynjólfs Sveinssonar 1662–1663, bls. 471–472.

2 Héraðsskjalasafnið í Borgarnesi. Reykholtaldshreppur 2. Hreppsþing 1643–1785, bl. 22r–v. Til er skrá yfir eignir niðursetnings í Hálsasveit 12. maí 1688, sjá *Hvítan jökul, snauða menn*, bls. 42.

3 Gísli Baldur Róbertsson, „Erfðagóss hvers?“

4 *Malmø skifter 1. Bofortegnelser 1546–1559*; Einar Bager, „Varför har de tidigaste bouppteckningar bevarats?“, *Helsingør skifteprotokol 1571–1582*; Michael Dupont, „Arv og skifte. Arve- og skiftepraksis i Helsingør i 1570erne“; Camilla Luise Dahl, *Vordingborg byfoged skifteprotokol 1574–1632. Register og skifteuddrag*, bls. 2–3; *Vef. Extracts of Probate Records from Danish Towns -> Vordingborg*.

og Noregi eru til skiptabækur frá því um og eftir miðja 17. öld og í Noregi voru skipaðir sérstakir skiptaskrifarar.¹ Ríkjandi starfshættir um arfaskipti voru festir í sessi með setningu svonefndra Dönsku laga árið 1683 og Norsku laga fjór- um árum síðar, að kveðið var á um að eignum skyldi skipt opinberlega væru erfingjarnir ungir að árum, ekki afkomendur hins látna eða búsettir víðs fjarri. Væru allir erfingjar myndugir og nærstaddir gátu þeir annast skiptin sjálfir og væri dánarbúið þá skrifað upp þurftu yfirvöld ekki að fá eintak. Texti fyrstu greinar erfðakaflans er eins í Dönsku og Norsku lögum:

Naar nogen ved døden afgaar og efterlader sig enten umyndige, eller fraværende, eller udlændiske, eller ingen arvinger, da skulle de, som i huset ere, hvor den afdødis gods og midler findis, under tilbørlig straf strax give stædets øvrighed, geistlig eller verdslig, det tilkiende, som skulle forpligtede være strax ved deris middel i arvingernis og frænd- ernis nærværelse, som da kunde være tilstæde, at lade forsegle hvis gods den afdøde tilhørte, og sætte det i god forvaring... hvilket dog alt- sammen skal registeris og vurderis.²

Hér eru tvö meginatriði. Annars vegar er afmörkun á tilkynningaskyldu við þá sem létu eftir sig ófjárráða eða fjarverandi erfingja, eða enga erfingja; hins vegar uppskrift og virðing eigna. Frestur til að skrá og virða dánarbú tók mið af því að eftirlifandi maki gæti setið þrjátíu daga í óskiptu bú, en ekkja lengur væri hún með barni. Þá átti að skrá eignirnar og allar skuldir að við- stöddum fjárráða erfingjum og fjárhaldsmönnum eða frændum ómyndugra og fjarverandi erfingja (5-2-3 og 12). Að skuldum og kostnaði afgreiddum átti að skipta því sem eftir var á milli erfingja og gera nákvæma lóðseðla yfir þá hluti sem hver þeirra fékk. Að endingu skyldi gera skiptabréf þar sem allar upplýs- ingar voru tilgreindar: uppskrift og virðing, skuldir á báða vegu og lóðseðlar

- 1 Harald Winge, „Lovgivningen om offentlig skifte“, bls. 9–10, 13; Charlotte Appel, *Læsning og bogmarked*, bls. 663–667; *Bøndeskifter fra Smørum og Lille herred*, bls. vii–ix.
- 2 *Kong Christian den Femtis Norske Lov*, bls. 706–707; *Kong Christian den femtis Danske Lov*, d. 673–674. Í framhaldinu er vísað til kafla- og greinatals í meginmáli. Danske lov er á *Vef*. bjoerna.dk/DanskeLov og Norske lov á *Vef*. www.hf.uio.no/iakh/forskning/prosjekter/tingbok/kilder/chr5web

(5-2-15). Bréfin tóku erfingjarnir. Amtmenn önnuðust skipti meðal leikmanna en prófastur og tveir prestar meðal kennimanna. Gert var ráð fyrir sérstökum skiptabókum: „Og skal bemælte skiftis forvaltere have en bog, hvorudi copie af alle skiftebreve, som de udstæde, skal indskrivis“ (5-2-91).

Til stóð að gera nýja íslenska lögbók á grundvelli Norsku laga og er varðveitt uppkast lögmanna, Sigurðar Björnssonar og Magnúsar Jónssonar. Fimmta bók var tilbúin árið 1691 og er fyrsta ákvæði um erfðir að mestu leyti bein þýðing, en með áhugaverðri aðlögun að íslensku kerfi embætta:

Nær nokkur frádeyr og lætur eftir sig annaðhvört ómynduga eða fráverandi eða utanlands eða öngva lífserfingja, þá skulu þeir sem á því heimili eru, hvar helst þess dauða góss og eigur finnast, strax undir tilbærilegt straff gefa það til vitundar sínu næsta yfirvaldi andlegu eður veraldlegu, og skal það góss hvört heldur er af sýslumanni eður þremur hreppstjórum, í erfingja og skyldmanna nálægð sem þá kunna að vera til staðar, greinilega uppskrifast og innsiglast, hvörju nafni sem heitir er þeim burtdauða tiheyrdi, og setja það í góða varðveislu... sem þó allt saman skal registrerast, virðast...

Í lokaákvæðinu (5-2-91) hnykktu lögmenn á hlutverki sýslumanna eða fulltrúa þeirra og juku lögréttumönnum við til aðstoðar ásamt hreppstjórum, en breyttu engu um prófast og tvo presta þegar andlegar persónur áttu í hlut. Um skiptabækur bættu þeir um betur og sögðu til um varðveislu þeirra, nokkuð sem ekki var gert í fyrirmyndinni: „Og skulu skiptanna fyrirráðendur hafa eina vissa bók, hvar þeir skulu öll skiptabréfin innskrifa, sem hjá sérhvörs eftirkomanda í embættinu skal í vöktun vera, þeim til leiðréttingar er viðþurfa“. Christian Müller amtmáður skrifaði allmargar athugasemdir í frumvarpið sumarið 1693, þá lengstu um þessa síðustu grein. Þar fullyrti hann að flestar þrætur á Íslandi snerust um erfðir og væri ástæðan einkum sú að „ingen rigtig arveprotocoll holdis“. Hann lagði því til að sýslumenn skyldu á alþingi ár hvert sýna fulltrúa konungs afrit af öllum arfaskiptum, sem síðan yrðu skráð í þar til gerða og innsiglaða bók: „een der til beseigled protecoll“. Ærna fyrirhöfn við svo mikla framkvæmd mætti kosta með þeim hætti að sýslumenn afhentu fulltrúa konungs hálfu alin af hverju hundraði á landsvísu af heildarverðmæti hvers dánarbús.¹

1 Þí. Kansellískjöl. DK 2. Lagaverkið 1689–1693, örk 3. Lögbók fyrir Ísland. Fjórða

Ekkert varð úr þessum ágætu hugmyndum og má til samanburðar nefna að í Færeyjum var fyrst efnt til skiptabókar fyrir presta vorið 1679 og eru uppskriftir eigna mjög nákvæmar.¹ Fyrsta veraldlega skiptabókin var tekin í notkun í ársbyrjun 1701 með skiptum eftir Oluf Pedersen bónda í Hvalvík á Norður-Streymoy. Sérstakur skiptaskrifari annaðist verkið og voru allar eyjarnar umdæmi hans. Fógeti var viðstaddur, ásamt matsmönnum. Skráning eigna er heldur ónákvæm og oftast aðeins tekið með það sem var einhvers virði, það er að segja jarðeignir, húsakostur, kvikfé, pottar og verðmæt föt. Færeyskar skiptabækur eru alfarið á dönsku.² Þegar Cornelius Wulf tók við embætti landfógeta á Íslandi 15. ágúst 1717 varð hann jafnframt sýslumaður í Gullbringusýslu og útbjó sérstaka skiptabók. Textinn er á dönsku og skiptin skráð á sama hátt og tíðkaðist í Danmörku (sjá bls. 30). Áhrifa frá Norsku lögum gætti um sama leyti meðal íslenskra embættismanna, svo sem 30. maí 1718 þegar Markús Bergsson sýslumaður Ísafjarðarsýslu, með vísun í lögin, gerði Sigmundi Sæmundssyni að skrá fjármuni Sæmundar Magnússonar „svo að sjá mætti hvað mikið að Árna Sæmundssyni, sem ekki er kominn til sinna fullmyndugra ára, öðlast kynni í sinn hlut“.³ Uppskriftin er ekki varðveitt, en fáeinir sýslumenn tóku upp þann sið næstu árin að halda skiptagögnum til haga. Þórarinn Jónsson sýslumaður Eyjafjarðarsýslu byrjaði árið 1738 að raða dánarbúsuppskriftum saman í hefti og fimm árum síðar hóf Brynjólfur Sigurðsson sýslumaður Árnessýslu að skrá þessi gögn í sérstaka bók. Slitir úr safni afrita úr Skaftafellssýslu hefjast árið 1760 og brot úr eiginlegri skiptabók fyrir Rangárvallasýslu átta árum síðar.⁴ Prófastar Norðanlands voru fyrstir til að halda svonefndar skiptabækur klerk-

og fimmta bók eftir uppköstum Sigurðar Björnssonar og Magnúsar Jónssonar, bls. 340–341, 363. Um lagaverkið, sjá Gísla Baldur Róbertsson, „Áform um endurskoðun íslenskra laga“, bls. 43–47.

- 1 Landsskjalasavnið í Tórshavn. Ge 01. Skifteprotokol 1679–1729, bl. 1r–9v.
- 2 Landsskjalasavnið í Tórshavn. Je L0001. Skifteprotokol 1701–1706, bl. 1r–6r; ljósmyndir á *Vef. history.fo* -> Skifteprotokollir. Vérlit fyrsta bindis er í safninu meðal pappíra Johns West, Eskja 9. Um Færeyjar á fyrstu árum 18. aldar, sjá John Frederick West, *The History of the Faroe Islands*.
- 3 *Til merkis mitt nafn*, bls. 127.
- 4 Þí. Sýsluskjalasafn. Eyjafjarðarsýsla ED1/1, 3. Skiptabók 1738–1768; Árnessýsla ED1/7, 1. Skiptabók 1743–1746; Skaftafellssýsla ED2/1. Dánarbú 1760–1809; Rangárvallasýsla ED2/1. Dánarbú 1760–1813.

dómsins, fyrir og eftir miðja öldina. Þann 27. nóvember 1816 var svo skiptaréttur kirkjunnar lagður niður í veldi Danakonungs og framvegis önnuðust sýslumenn öll arfaskipti.¹

Með bréfi konungs til stiftamtmanns 17. febrúar 1769 voru erfðaákvæði Norsku laga leidd í lög á Íslandi. Tilefnið var umsókn Péturs Þorsteinssonar sýslumanns Norður-Múlasýslu til konungs 16. júní 1768, þar sem hann skýrði frá því að tengdafaðir sinn séra Guðmundur Pálsson hefði eignast þrjú börn, Pál, Hólmsfríði og Þórunni. Móðir þeirra Þórunn Pálsdóttir var á lífi og séra Páll, en Hólmsfríður lést árið 1754 og skildi eftir sig tvö börn sem enn lifðu. Þórunn lést tíu árum síðar og höfðu þau Pétur eignast tíu börn, en aðeins fjögur voru á lífi. Pétur taldi víst að séra Páll myndi að móður sinni látinni krefjast þess að fá allan arf eftir foreldra sína í samræmi við „den gamle islandske lav“. Hér vísar hann til Jónsbókar, sem í „annarri erfð“ nefnir sonarson, sonardóttur og dótturson, en segir í lokin: „Nú ef þessir eru öngvir til sem fyrr voru taldir, þá tekur dótturdóttir skilgetin ef móðir hennar er skilgetin“. Pétur fullyrti að þetta gengi þvert á það sem gildi í öðrum löndum konungs, þar sem jafnskyldir afkomendur væru ávallt jafnrétttháir. Hann fór því fram á að um arf eftir Þórunni yrði þegar þar að kæmi farið eftir Dönsku og Norsku lögum í þágu sex ómyndugra dótturbarna hennar. Í stuttri álitgerð 16. júlí tók Ólafur Stefánsson amtmaður fram að í drögum að nýjum lögum fyrir Ísland væri um erfðir farið eftir Norsku lögum, nokkuð sem hann taldi réttlætismál. Christian von Pröck stiftamtmaður tók í sama streng 13. febrúar 1769 og bað konung um úrskurð í þá veru að ákvæði Norsku laga um erfðir skyldu gilda á Íslandi.² Konungur féllst á það fjórum dögum síðar, enda væru erfðareglur Norsku laga byggðar á „den naturlige lov og billighed“, og var bréf hans lesið á alþingi um sumarið.³

Magnús Ketilsson sýslumaður Dalasýslu bjóst við því að stjórnvöld myndu láta þýða og prenta hinar nýju erfðareglur, en þegar það ekki gekk eftir gerði hann það sjálfur og kom bæklingurinn út í Hrapsey haustið 1771. Textinn

1 Þí. Sýsluskjalasafn. Þingeyjarsýsla ED1/9, 1. Skiptabók klerkdómsins 1728–1760; Skagafjarðarsýsla ED1/1, 1. Skiptabók klerkdómsins 1738–1747; Eyjafjarðarsýsla ED1/1, 1. Skiptabók klerkdómsins 1754–1765; *Lovsamling* VII, bls. 641.

2 *Jónsbók. Lögbók Íslendinga*, bls. 128; Þí. Kansellískjöl. KA 20. Innkomin bréf 1766–1769, örk 15; *Annálar* IV, bls. 396–397.

3 *Alþingisbækur* XV, bls. 151; *Lovsamling* III, bls. 628; sbr. Pál Sigurðsson, *Brot úr réttarsögu*, bls. 192.

er á íslensku með skýringum og var hvort tveggja gefið út að nýju sem hluti af Norsku lögum í heild átta árum síðar.¹ Sjálfur hóf Magnús að nota skiptabók árið 1782 og vottaði Ólafur Stefánsson amtmaður hana á alþingi 22. júlí 1789; var þá búið að skrifa 141 af 318 blaðsíðum bókarinnar.² Þann 30. júní 1786 vottaði Stefán Þórarinnsson skiptabók fyrir Þingeyjarsýslu, aðra fyrir Húnavatnssýslu 17. desember 1791 og fyrir Eyjafjarðarsýslu 15. ágúst 1793, en Ólafur aftur skiptabók Rangárvallasýslu 8. október 1793.³ Í þessum aðgerðum gætir áhrifa frá Norsku lögum en líka frá leiðbeiningum um gerð skiptabóka í Danmörku frá 9. apríl 1783 og tilskipun um arfaskipti frá 12. febrúar 1790, þótt hvorugt skjalið hafi verið sent til Íslands. Gert var ráð fyrir vottuðum skiptabókum en til bráðabirgða mátti festa saman skiptabréf sem til voru, setja blaðsíðutöl og draga þráð í gegn, en síðan innsigla heftið.⁴ Með tilskipun 12. september 1792 var svo komið á erfðaskatti af því fé sem aðrir en beinir afkomendur fengu. Það nam 4% af eignum eftir skuldir, nema dánarbúið væri undir 100 ríkisdöllum að virðingu. Niðurstöðuna átti að færa í „Skifteprotocol“.⁵ Með tilskipun 8. febrúar 1810 var gengið enn lengra í skattheimtu, því framvegis skyldi líka taka hálf þúsund af öllum arfi eftir skuldir, öðru en því sem eftirlifandi maki hélt. Myndugir erfingjar sem skiptu arfi sjálfir áttu að telja upphæðina fram og borga af henni.⁶ Ef marka má útskýringar Magnúsar Ketilssonar í ofangreindum bæklingi var í Jónsbók gert ráð fyrir því að karlmaður væri „ei úr ómegð fyrr en hann er 20 vetra“. Það átti líka við um ekkjur á meðan myndugleiki ógíftra kvenna var háður samþykki fedra, bræðra eða frænda. Í Norsku lögum töldust karlar ómyndugir til 18 ára aldurs á einum stað en til 25 ára á öðrum, en konur urðu aldrei myndugar, nema ekkjur.

1 *Útlegging yfir Norsku Laga V. Bókar II. Capitula um Erfðir*, bls. 1–23; *Kóns Christians þess fimmta Norsku lög*, d. 502–507.

2 ÞÍ. Sýsluskjalasafn. Dalasýsla ED1/3, 4. Skiptabók 1782–1804.

3 ÞÍ. Sýsluskjalasafn. Þingeyjarsýsla ED1/8, 1. Skiptabók 1784–1793; Húnavatnssýsla ED1/1, 1. Skiptabók 1792–1806; Eyjafjarðarsýsla ED1/3, 4. Skiptabók 1793–1802; Rangárvallasýsla ED1/2, 2. Skiptabók 1794–1810.

4 *Lovsamling IV*, bls. 700–702; V, bls. 664–665; Már Jónsson, „Skiptabækur og dánarbú 1740–1900“, bls. 93–96.

5 *Lovsamling VI*, bls. 39–44, 47; *Alþingisbækur XVII*, bls. 116.

6 *Lovsamling VII*, bls. 349–354.

Tafla 1. Fjöldi arfaskipta eftir áratugum og kynjum

Áratugur	Karlar	Konur	Samtals	Konur í %
1721–1730	13	4	17	24
1731–1740	18	3	21	14
1741–1750	33	15	48	31
1751–1760	77	34	111	31
1761–1770	89	53	142	37
1771–1780	140	85	225	38
1781–1790	488	225	713	32
1791–1800	400	249	649	38
1801–1810	766	458	1224	37
1811–1820	1114	758	1872	40
Samtals	3138	1884	5022	38

Lausafjäreign

Tilurð skiptagagna er ekki háð tilviljunum og því fer fjarri að eignir allra full-orðinna sem létust hafi verið skráðar. Varðveitt gögn eru ekki slembiúrtak. Markmiðið var ekki að tryggja upplýsingar í þágu sagnfræðirannsókna í framtíðinni, heldur að verja hagsmuni erfingja og skuldunauta. Varðveislan eftir áratugum sést í töflu 1. Ósköp lítið er til af skiptagögnum fyrir miðja 18. öld, en þeim fer fjölgandi undir aldarlok. Það skýrist af þeim ráðstöfunum yfirvalda sem þegar er lýst og lutu að því að sýslumenn færu að halda utan um þessi gögn, auk þess sem arfaskipti eða öllu heldur arfurinn sem slíkur varð tekjustofn fyrir konungssjóð. Á 19. öld eru til skiptagögn eftir um það bil þriðja hvern látinn full-orðinn einstakling.¹ Má ætla að varðveislan hafi verið komin nálægt því undir lok þess tímabils sem hér er til umfjöllunar.

Hlutfall kvenna á Íslandi er nokkuð líkt því sem greina má í tiltækum gögnum um önnur svæði, sem eru Færeyjar og Bornholm í Danmörku, Gotland í

1 Mór Jónsson, „Skiptabækur og dánarbú 1740–1900“, bls. 99.

Tafla 2. Varðveitt arfaskipti á völdum svæðum á 18. öld

	Ísland		Færeyjar		N-Noregur		Gotland		Bornholm	
	Fjöldi	KVK %	Fjöldi	KVK %	Fjöldi	KVK %	Fjöldi	KVK %	Fjöldi	KVK %
1701–1750	92	27	898	37	1612	37	1292	22	3338	38
1751–1800	1840	35	520	33	5592	39	6750	32	4114	34
Alls	1932	35	1418	36	7204	38	8042	30	7452	36
Íbúar um 1800	47240		5265		26995		32988		19507	
1751–1800/íbúar	0,04		0,10		0,21		0,20		0,21	

Svíþjóð og héruðin Finnmörk og Troms í Norður-Noregi.¹ Tafla 2 tekur til 18. aldar, sem er skipt í tvennt. Í Færeyjum eru varðveitt fleiri arfaskipti frá fyrri helmingi aldarinnar, en því er öfugt farið með öll hin svæðin. Á Gotlandi eru 30% varðveittra skiptagagna á tímabilinu eftir konur og 35% á Íslandi, en 36% í Færeyjum og á Bornholm og 38% í Norður-Noregi. Jafn margar konur létust og karlar og aldursskipt dánartíðni var tæplega mjög ólík. Hugsanlega má skýra lágt hlutfall kvenna með því að fleiri ekkjar hafi tekið yfir bú án skipta, en fleira kemur áreiðanlega til sem þarf nákvæmari rannsókna við. Í töflunni er líka sýndur íbúafjöldi á umræddum svæðum í lok tímabilsins og í neðstu röð er reiknað hlutfall arfaskipta frá síðari helmingi aldarinnar miðað við íbúafjölda. Þar kemur í ljós að talsvert færri arfaskipti eru varðveitt á Íslandi en annars staðar.

Íslenskum gögnum fjölgar mikið eftir aldamótin 1800 og frá áratugnum 1811–1820 eru varðveitt næstum því jafnmörg dánarbú og arfaskipti og frá allri 18. öld. Skipting gagna eftir sýslum á öllu tímabilinu kemur fram í töflu 3 og er

1 Tölur frá Íslandi eru úr gagnagrunni í forritinu FileMakerPro sem ég vinn að í samstarfi við Þjóðskjalasafn Íslands og verður í fyllingu tímans gerður aðgengilegur á veraldarvef. Tölur frá Færeyjum eru unnar upp úr Excel-skrám sem starfsmenn Landskjalasavns í Þórshöfn létu í té og tölur frá Gotlandi fengust úr slíkum skráum sem Landsarkivet í Visby átti til og leyfði afnot af. Sambærileg gögn frá Norður-Noregi útvegaði Lars Ivar Hansen. Tölur frá Bornholm eru unnar upp úr veflægrri Access-skrá sem ættfræðingar hafa unnið og er á vefslóðinni www.skifteuddrag-bornholm.dk. Sameiginlegt með öllum þessum skráum var aragrúi tvítekninga sem ég geri mér vonir um að hafa útrýmt.

Tafla 3. Fjöldi arfaskipta eftir sýslum og kynjum árin 1721–1820

Sýslur	Fyrsta ár	Karlar	Konur	Samtals	Konur í %
Eyjafjarðarsýsla	1738	489	318	807	39
Árnessýsla	1743	298	182	480	38
Rangárvallasýsla	1768	261	156	417	37
Húnavatnssýsla	1765	282	129	411	31
Gullbringu- og Kjósarsýsla	1717	262	120	382	31
Skagafjarðarsýsla	1760	226	154	380	41
Þingeyjarsýsla	1728	194	154	348	44
Snæfellsnessýsla	1777	197	86	283	30
Skaftafellssýsla	1762	154	119	273	44
Suður-Múlasýsla	1773	170	94	264	36
Norður-Múlasýsla	1772	152	89	241	37
Dalassýsla	1782	114	75	189	40
Reykjavík	1774	84	58	142	41
Borgarfjarðarsýsla	1771	56	42	98	43
Mýra- og Hnappadalssýsla	1740	51	40	91	44
Ísafjarðarsýsla	1807	64	20	84	24
Barðastrandarsýsla	1780	46	21	67	31
Strandasýsla	1789	38	27	65	42
Samtals		3138	1844	5022	38

þeim raðað eftir magni tiltækra upplýsinga. Eyjafjarðarsýsla ber höfuð og herðar yfir aðrar sýslur og almennt er mest til af Norðurlandi. Suðurlandsundirlendið er líka ágætlega stutt en Austfirðir síður og Vesturland allra síst. Í dálki um fyrsta ár er miðað við samfellda röð gagna og ekki tekið mið af stökum búum eða skiptum sem eru eldri.

Talan 5022 segir þó ekki alla söguna, heldur það eitt að einhverjar upplýsingar eru til um eftirlátnar eigur svo marga einstaklinga. Tegundir gagna eru hins vegar ekki alltaf þær sömu og eftir suma einstaklinga eru þau ríkuleg en fátækleg um aðra. Varðveittar eru 3696 dánarbúsuppskriftir eftir 2310 karla og

Tafla 4. Aldursdreifing eftir kynjum á tímabilinu 1721–1820

Aldur	Karlar	Konur	Alls	Konur %	KK %	KVK %	Alls %
< 20	10	9	19	47	0,4	0,5	0,4
21–30	169	113	282	40	6,1	6,7	6,3
31–40	435	299	734	41	15,8	17,7	16,5
41–50	542	363	905	40	19,7	21,5	20,4
51–60	656	406	1062	38	23,8	24,0	23,9
61–70	549	263	812	32	29,9	15,6	18,3
71–80	321	182	503	36	11,7	10,8	11,3
81 +	71	56	127	44	2,6	3,3	2,9
Samtals	2753	1691	4444	38	100,0	100,0	100,0

1386 konur, en til viðbótar við það 185 uppboð sem oftast en ekki taka til allra eigna einstaklinga. Til eru arfaskipti eftir 4053 einstaklinga og eru lóðseðlar tilgreindir í 703 tilvikum umfram dánarbúsuppskriftir sem til eru eftir sömu einstaklinga. Séu uppskriftir, lóðseðlar og uppboð lögð saman er óhætt að segja sem svo að til séu skrár yfir eignir 2872 karla og 1712 kvenna eða samanlagt 4584 einstaklinga sem létust á tímabilinu. Vissulega er hlutfall varðveislu miðað við fólksfjölda lágt á Íslandi miðað við önnur svæði á Norðurlöndum. Engu að síður eru íslensk skiptagögn það mikil að vöxtum og fjölbreytt að þau geta talist vera dæmigerð fyrir samfélagið allt, að minnsta kosti eftir 1780. Þarna eru allar manngerðir, ef svo má segja, og dreifingin viðunandi í þeim skilningi að óhætt er að draga ályktanir um afmarkaða aldurshópa og tekjuhópa. Þetta má greina í töflum 4 og 5 um aldur látinna annars vegar og verðmæti eigna hins vegar. Aldur er næstum því aldrei nefndur í dánarbúsuppskriftum eða við skipti, þannig að ég leitaði að fæðingarári í gagnagrunninum Íslendingabók. Upplýsingar fundust um 4444 einstaklinga af 5022 eða 89%. Dreifing eftir kynjum er mjög svipuð og miðaldur karla við arfaskipti reynist vera 54 ár og kvenna 52 ár. Nauðsynlegt er að hafa eina aukatölu í prósentum í töflu 4 vegna þess hversu fáir hinna látnu eru tvítugir eða yngri.

Verðmat er aftur á móti næstum því alltaf tilgreint, enda var það markmið

Tafla 5. Dreifing eigna eftir tekjubili og kynjum á tímabilinu 1721–1820

Ríkisdalir	Karlar	Konur	Alls	Konur %	KK %	KVK %	Alls %
1–50	630	351	981	36	20	19	20
51–100	572	322	894	36	19	17	18
101–200	724	456	1180	39	24	25	24
201–300	385	248	633	39	13	13	13
301–400	189	131	320	41	6	7	6
401–500	121	83	204	41	4	4	4
501–700	80	58	138	42	3	3	3
701–1000	185	106	291	36	6	6	6
1001 +	188	103	291	35	6	6	6
Samtals	3074	1858	4932	38	100,0	100,0	100,0

aðgerðarinnar. Það vantar í aðeins 90 tilvikum. Fram á níunda áratug 18. aldar er matið oftast tilgreint í landaurum (hundruð og álnir), en eftir það í ríkisdöllum, sem svo gátu verið af ýmsu tagi: spesíur, krónur og kúrant. Hundrað er hér reiknað sem sex ríkisdalir, nokkuð sem oft kemur fram við skipti, og ekki er gerður munur á tegundum dala, heldur tekin sú tala sem gögnin greina frá. Sama gildir um ríkisbankadali sem voru settir í umferð eftir gjaldþrot ríkissjóðs árið 1813 og röskuðu verðmati, því verðbólga var mikil næstu árin.¹ Tölurnar eru þá hærri og verðvitund líka á reiki, sem til dæmis birtist í uppboðum árið 1820 (sjá bls. 390–395). Niðurstöður í töflu 5 eru fyrir vikið ekki hárnákvæmar, en verða að duga. Þær sýna að dreifing eigna var mikil, en jafnframt að meirihluti þeirra sem gögn eru til um voru bláfátækir eða áttu miðlungseignir. Hverfandi munur er líka á eignadreifingu eftir kynjum, enda var gift fólk í miklum meirihluta og þá var hugmyndin sú að skráðar væru eignir heimila í heild fremur en beinlínis hinna látnu. Fimmti hver einstaklingur átti innan við 50 ríkisdali og þriðjungur þess hóps átti raunar 20 dali eða minna. Þar er einkum að finna aldraða ómaga og ungt vinnufólk, en jafnframt stöku bændur sem vart höfðu í sig og á.

1 Magnús S. Magnússon, *Landauraverð á Íslandi 1817–1962*, bls. 21, 36–37. Í viðaukum eru miklar skrár yfir verðlag frá og með 1817 sem styðjast má við til skilnings á verðmati í dánarbúum, sjá bls. 112–115, 150–249.

Skýrari mælikvarði á eignadreifinguna eru raunar fjórðungsmörk sem skipta hópnunum í fjóra hluta, þar sem annað bilið sýnir miðtöluna. Helmingur dánarbúa var þá innan við 146 ríkisdala virði. Mesti auðkýfingurinn var Egill Sveinbjarnarson hreppstjóri í Innri-Njarðvík sem lést 15. febrúar 1808, faðir Sveinbjarnar rektors. Andvirði eigna hans nam nærri 15 þúsund ríkisdölum og sú kona sem kom næst honum með hálf tunda þúsund dala var Sigríður Stefánsdóttir á Espihóli í Eyjafirði. Hún var ekkja Jóns Jakobssonar sýslumanns og lést 16. maí 1818.

Tafla 6. Fjórðungadreifing eigna eftir kynjum í ríkisdölum

	Karlar	Konur	Alls
Fyrstu fjórðungsmörk	62	66	65
Önnur fjórðungsmörk	141	151	145
Þriðju fjórðungsmörk	298	311	303
Fjórðu fjórðungsmörk	14954	9551	14954
N:	3074	1858	4932

Í þessari bók birtist örlítið brot varðveittra dánarbúsuppskrifta, nánar tiltekið 90 textar sem taka til 96 einstaklinga: sex hjón, 45 karlar og 39 konur. Það kemst nærri því að vera 2% tiltækra gagna. Val á dánarbúum tók mið af því að sýna einkum miðbik samfélagsins eða með öðrum orðum þann hóp sem kalla mætti almenna bændur. Einnig eru teknir einstaklingar sem sýna eignadreifinguna í báðar áttir, plássins vegna fleiri úr hópi fátæklinga en betur staddra. Markmiðið var að útfæra þversnið á landsvísu með tilliti til aldurs og félagslegrar stöðu, en ekki innan hversrar sýslu út af fyrir sig. Þess var freistað að hver sýsla hefði áhugaverð sérkenni og dreifast uppskriftir ýmist á nokkurt árabíl eða eru mjög þéttar. Sama gildir um landfræðilega dreifingu innan sýslna. Til samanburðar við heildarsafnið skal tekið fram að fátækasta fólkið í bókinni átti tvo ríkisdali og auðgasti einstaklingurinn 1612 dali, en miðtalan er 55 dalir.

Í bókinni eru tvö sýnishorn á dönsku frá 1722 og 1725 af þeim ellefu skiptum sem eru í áður nefndri bók Wulfs landfógeta. Eignir Steinunnar Jónsdóttur voru skráðar eftir að hún svipti sig lífi og konungur fékk það litla sem hún átti. Þorsteinn Pálsson árið 1736 er sams konar útdúrdúr miðað við almenna reglu um

tilurð gagna, en skrárnar tvær eru svo merkilegar að mér þótti réttlætanlegt að hafa þær með. Um næstu sýslur á það við að leitað var fanga í elstu fánlegu gögnum. Tvö dánarbú úr Eyjafirði eru frá sömu jörð árið 1738 og þrjú af litlu svæði tveimur áratugum síðar; allt miðlungsbú. Meiri eignadreifing er á einstaklingum úr Árnassýslu árabilið 1744–1761, frá bláfátækum vinnumanni sem ekkert annað er vitað um upp í vel stæða bændur, og þar koma mæðgur við sögu sem létust með skömmu millibili. Elstu gögn úr Skaftafellssýslu eru illa farin, önnur en dánarbú frá 1765 eftir bónda í Syðri-Fljótum. Þar birtist sérstaða héraðsins í buskugjörðum, lénustöngum og rôtargrefli (bls. 95). Annað nokkuð heillegt bú fylgir, þremur árum eldra.¹

Skagfirskum búum frá áttunda áratug aldarinnar er ætlað að sýna fjölbreytileika í kjörum venjulegra bænda, því sumir voru fátækir og aðrir betur stæðir. Fjögur bú úr Rangárvallasýslu, skráð beggja megin við Móðuharðindin, eru öll nokkuð velmegandi, en sex húnvetnsk bú heldur bágborin og má tengja það við ógnvænleg áhrif harðindanna. Hefði eins mátt snúa þessu við, því vissulega voru auðgír bændur í Húnavatnssýslu og fátækir í Rangárvallasýslu. Fimm dánarbú eru úr Þingeyjarsýslu frá árunum 1785–1793, tvö þeirra vel útbúin, annað frá Grímsstöðum á Fjöllum og hitt eftir prestsdótturina Guðrúnu Ketilsdóttur, systurdóttur Skúla Magnússonar landfógeta. Úr Múlasýslum árin 1786–1795 eru eintómir bændur, en dreifing allnokkur, bæði hvað varðar svæði og eignir; reyndar eru karlarnir fullmargir, sex að tölu, en ein kona og hjón sem urðu undir skriðuhlaupi. Dalasýslubúin eru öll skráð haustið 1791 og tilkom-in ásamt nokkrum fleirum vegna farsóttar. Reykvísku búin sýna annars vegar kotbúskap í Örfirisey árið 1792 og hins vegar borgaralegt heimili þremur árum síðar, sem var allt annars eðlis með strútsfjaðrir, smásjá og camera obscura (sjá bls. 232, 239, 242). Eignum Halldóru Sigurðardóttur er ætlað að skerpa á því hversu mikill munur var á almúga og yfirstétt í landinu á þessum árum. Búin af Snæfellsnesi árin 1799–1805 eru öll nema eitt undan Jökli og sýna margbreytileika meðal bænda og húsfólks. Eitt dánarbúið tengist dulsmáli og er andláti stúlkunnar lýst í dómnum, sem fylgir (bls. 276). Enn eitt sakamálið kemur við sögu í Barðastrandarsýslu, því varðveitt eru gögn um eignir húsbænda á Sjöundá árið 1802, en líka annarra bænda á Rauðasandi allra næstu árin. Þar kemur fram

1 Um skaftfellskt dánarbú frá 1781, sjá Brynju Björk Birgisdóttur og Jón Torfason, „Uppteikun dánarbús Þórarins Jónssonar“.

að ekkja svelt sig í hel nokkrum mánuðum eftir að maður hennar lést (bls. 293), sem líkt og morðin á Sjöundá minnir á þær tilfinningar sem á sínum tíma tengdust fólkinu sem átti þá hluti sem nú þekkjast bara af orðum á blaði.

Aðeins fjögur bú eru í bókinni úr Borgarfirði, tvö góð miðlungsbú og tvær mjög vel staðar konur, önnur þeirra prestsdóttir í Kalmanstungu árið 1807. Dánarbúin úr Ísafjarðarsýslu eru harmþrúgnari en flest önnur, því 6. maí 1812 gerði óveður í Önundarfirði eftir að skip voru komin á sjó og drukkuðu ekki færri en 54 karlar.¹ Til eru 27 dánarbú sem tengjast þessum atburði, tíu þeirra af Ingjaldssandi, sem hér birtast, meðal annars feðgar og bræður. Úr Strandasýslu árin 1813–1820 urðu fyrir valinu fremur fátæk bú sem dreifast um sýsluna og síðast 84 ára sveitarlimur sem eiginlega átti ekki neitt. Nokkrar sambærilegar konur úr Gullbringu- og Kjósarsýslu sem létust árin 1818–1820 koma í bókarlök, niðursetningar og sjúklingar á ólíkum aldri.

Dánarbúin voru yfirleitt skráð samkvæmt rökréttri uppröðun eftir tegundum gripa og iðulega settu hreppstjórar eða aðrir matsmenn millifyrirsagnir, sem áttu til að riðlast (sjá til dæmis bls. 109, 115, 122). Fyrir kemur að óreiða er allnokkur (bls. 134). Verðmat hafa menn haft á tilfinningunni eða náð samkomulagi um það, en eftir að erfðaskatti var komið á árin 1792 og 1810 hefur tilhneigingin vafalaust verið að hafa tölurnar fremur lægri en hærri. Má geta þess að þegar eignir Sveins Magnússonar vinnumanns í Vík í Héðinsfirði reyndust eftir skuldir nema 91 rd. 84 sk. dró Gunnlaugur Briem sýslumaður þá ályktun við skipti 8. mars 1813 að veiðarfæri, fatnaður og húskofar væru of lágt metin, en spurði síðan „hvört hér ei sé skammarlegur afdráttur hafður við kóns kassa, hvað skiptaréttur ei líða má“. Hann dró fyrir vikið 4½% af upphæðinni frá handa konungi.² Nákvæmni í sjálfum lýsingunum var aftur á móti mikil í flestum tilvikum. Pottar eru brostnir og af þeim eyrað – einn þeirra er hins vegar kallaður gersemi (bls. 359). Bækur eru rotnar eða lausar í bandinu – guðsorð aðallega og til dæmis 25 slíkar bækur á einu heimili (bls. 306). Minna var af veraldlegu les efni, þó Grettis saga, Kjalnesinga saga og *Yfirsetukvennaskóli*, *Atli séra Björns Halldórssonar* og sjálfur erfðalagabæklingurinn (bls. 113, 200, 366). Vitaskuld

1 Þí. Kirknasafn. Dýrafjarðarþing BA 1. Prestsþjónustubók 1785–1816, bls. 206; Holt í Önundarfirði BA 1. Prestsþjónustubók 1785–1816, bls. 246–249; Halldór Kristjánsson, „Um Ebeneser sýslumann Þorsteinsson og samtíð hans“, bls. 59–71.

2 Þí. Sýsluskjalasafn. Eyjafj. ED1/4, 2. Skiptabók 1805–1816, bls. 266–267.

eru uppskriftirnar ekki alveg áreiðanlegar í þeim skilningi að skráning eigna hafi endilega verið tæmandi. Í Noregi og Danmörku voru hversdagsföt sjaldnast skráð nákvæmlega, heldur var þeim deilt á erfingja utan skipta.¹ Tekið er fram hér á einum stað að spariföt ekkju séu ekki meðtalin (bls. 349), en á móti kemur að stundum eru skráð ósköpin öll af fatnaði (bls. 97–99). Sængurföt eru heldur ekki alltaf tilgreind, svo sem í Eyjafjarðarsýslu eða Árnessýslu, og fram kemur í búi frá 1812 að engin slík séu metin (bls. 346). Uppskriftir eru því misjafnar og í einhverjum tilvikum var munum stungið undan (bls. 152–153). Sitthvað getur því vantað í íslensk dánarbú hvert fyrir sig og einungis er hægt að vinna gegn þeim skorti með því að bera saman uppskriftir frá sem flestum stöðum. Vandlegur lestur þessarar bókar ætti að veita nokkuð góða tilfinningu fyrir eignum og aðstæðum almennings, en síðan er bara að fara í gögnin sjálf og vinna úr hugmyndum sem kvikna, nokkuð sem fáeinir fræðimenn hafa gert nú þegar. Nægir að nefna rannsóknir Sólrúnar B. Jensdóttur á bókaeign og Harðar Ágústssonar á húsakosti og búsgögnum. Þá hefur Christina Folke Ax tekið út eftirlátnar eigur allmargra íbúa í Reykjavík og nágrenni í því skyni að svara spurningum um félagslega skiptingu.² Erlendis eru rannsóknir á fatnaði nú í blóma og hafa dánarbúsuppskriftir verið kannaðar af miklum móð, en lengri hefð er fyrir nýtingu þeirra í bóksögu, til dæmis norskri og finnskri.³ Af nógu er að taka og heimildir ekki af skornum skammti.

Útgáfan

Útgáfan er orðrétt og stafsetning samræmd til nútímahorfs, en haldið í orðmyndir, svo sem „móður“ í nefnifalli og „dóttir“ í þolfalli og þágufalli eða ýmis afbrigði af silfurmillum, það er „millur“, „milnur“, „millnur“, „minlur“ og „mindlur“. Ýmist er í uppskriftunum skrifað á latínu „ditto“ eða „dito“ fyrir

1 Alan Hutchinson, „Skifter: kildekritiske synspunkter“, *Skiftene som kilde*, bls. 29, 40–41.

2 Sólrún B. Jensdóttir, „Bókaeign Austur-Húnavetninga“, bls. 142–166; „Books owned by ordinary people“, bls. 264–292; Hörður Ágústsson, *Laufás við Eyjafjörð*, bls. 239, 243–246, 291–298; Christina Folke Ax, „Menningarmunur á Íslandi í lok 18. aldar“, bls. 83–86.

3 Sjá greinasafnið *Fashionable Encounters*; Jostein Fet, *Lesande bønder*; Henrik Grønroos og Ann-Charlotte Nyman, *Boken i Finland*; sbr. Má Jónsson, „Skipta-bækur og dánarbú 1740–1900“, bls. 87–89.

„sama“ eða „eins“ og er ósamræminu haldið. Styttingar eru skrifaðar út, svo sem „monsieur“ fyrir „Mr.“ eða „sálugur“ fyrir „sál.“ Greinarmerkjasetning er virt eftir því sem við verður komið, en bætt við stöku kommu og jafnvel punkti, eða þá að kommur eru fjarlægðar, allt í þágu skýrari skilnings.¹ Smávægilegar lagfæringar skrifara eru teknar til greina og ekki sýndur sá texti sem fyrir var, en yfirstrikunum haldið vegna þess að þær sýna vangaveltur á staðnum (bls. 88, 232, 293 og víðar). Magneiningar eru auðkenndar með tölustöfum, svo sem 3 fjórðungar og 10 vetra, en fjöldi eininga í orðum, svo sem þrjár gemlingar, fjórar rekkjuvöðir; þó aðeins til og með tólf. Embættismenn og betri bændur skrifuðu sumir bara upphafsstafinn í fornafni sínu; hér eru nöfnin skrifuð fullum fetum, hafi mennirnir fundist. Mánaðaheiti eru höfð á íslensku en heiti jarða ekki stöðluð, heldur farið eftir heimild hverju sinni. Danskur texti í elstu skiptunum er aftur á móti hafður stafréttur, enda myndi nútíðardanska gjörbreyta ásýnd hans, ólíkt íslenska textanum. Skammstöfunin „sl.“ er leyst upp sem „sahlig“ eins og skrifað er út á einum stað: „deris sahlig modermoder“ (bls. 37). Þegar skemmdir eru í handriti eru settir hornklofar [] og 00 innan í þá ef ekki er ljóst hvað hefur staðið þar, en [orð] ef geta má til þess. Vanti orð augljóslega í texta er því aukið við innan oddklofa < >. Í nokkrum skjölum sjást ekki verðmatstölur vegna skemmda og eru þá sett spurningamerki.

Aðalatriðið var að sýna eignir fólks. Dánarbúsuppskriftirnar eru því gefnar út í heilu lagi en arfaskipti endursögð og aðeins haldið til haga upplýsingum um það hversu mikið erfingjar fengu í sinn hlut. Í uppskriftunum er oftast reiknuð samtala verðmats neðst á hverri síðu og talan endurtekin efst á næstu síðu. Þessu er sleppt hér. Fyrir kemur að upphæðir eru tilgreindar í ríkisdöllum, mörkum og skildingum. Hér eru mörkin þá reiknuð yfir í 16 skilinga. Ýmist er í gögnum miðað við ríkisbankadali eða ríkisdali, með skammstöfun „rbd.“ eða „rd.“, og er heimild fylgt. Skildingabrotum er haldið til haga. Hundruð eru skammstöfuð „h.“ efst í talnadálkum en „hndr.“ í texta, en álnir ávallt „ál.“ Formáli fylgir hverju dánarbúi um helstu æviatriði hvers einstaklings. Þar var vefslóðin Íslendingabók ómetanleg og er ekki vísað þangað hverju sinni, en Krístrúnu Höllu Helgadóttur skal þakkað fyrir margháttadar upplýsingar. Aftanmálgreinar fylgja hverri sýslu með nákvæmum færslum um óprentaðar

1 Tekið er mið af útfærslu Haraldar Bernharðssonar í greininni „Samræmt nútímamál á fornum heimildum“.

heimildir og styttri fyrir prentað efni. Í bókarlok eru myndaskrá, heimildaskrá og atriðaskrá sem tekur til helstu efnisflokka. Fáein áhugaverð smáatriði eru reyndar tekin með, svo sem gleraugu og vefstaðir. Ofraun hefði verið að auðkenna alla bókartitla eða sundurgreina tegundir fatnaðar og hvert einasta verkfæri. Ýmissa grasa kennir í uppskriftunum og verða lesendur að leita í *Íslenskri orðabók* eða veflægu ritmálssafni Orðabókar Háskóla Íslands. Þó má nefna trésfótinn í Hólavallaskóla, sem vafalaust er það sem á dönsku heitir „trefod“ og var þrífætt statíf, ekki óalgengt í Danmörku.¹

Við verklok þakka ég einkum Maríu Jóhannsdóttur fyrir aðstoð við afritun texta og sérlega vandaðan yfirllestur. Þjóðskjalasafn leyfir nú ljósmyndun gagna á lestrarsal og lagði Sigurður Högni Sigurðsson mér lið við það; fékkst styrkur úr Rannsóknasjóði Háskóla Íslands í þessa verkþætti. Rannver Hannesson lagði til að skammstöfunin „EB“ þýddi „ekta band“ (bls. 326) og Tómas V. Albertsson gaf góð ráð um spilapeninga (bls. 241), en Þór Magnússon, Gísli Baldur Róbertsson, Jón Torfason og Björk Ingimundardóttir lögðust á eitt við að ráða nokkur torlesin orð, flest varðandi silfur. Ekkert okkar gat ráðið dauflega skrifað „reckhata“ og er spurningamerkjum haldið (bls. 89). Guðbjörg Snót Jónsdóttir benti mér á skólapiltinn í Skálholti og Gísli Baldur komst á snodir um áhrif Péturs Þorsteinssonar á lögleiðingu norskra erfðalaga – þakka ég þeim fyrir að láta mig vita. Braga Þorgrími Ólafssyni þakka ég aðstoð á síðustu stundu. Ómetanlegt næði á meðan gengið var frá bókinni fékkst á Senter for grunnforskning eða á ensku Centre for Advanced Study (CAS) í Osló, þar sem viðfangsefni hóps fræðimanna undir stjórn Lars Ivar Hansen, prófessors í sagnfræði við Háskólann í Tromsø, er einmitt saga erfðaréttar á Norðurlöndum. Öðrum ritstjórum ritraðarinnar þakka ég fyrir yfirllestur á inngangi, en Öldu Lóu Leifsdóttur og Sverri Sveinssyni fyrir bókarkápu og umbrot.

1 Sjá til dæmis *Malmö skifter* 1, bls. 8, 11, 137, 152, 182, 199.

Ísafjarðarsýsla

1812

Jón Sigmundsson og Jón Jónsson

Jón Sigmundsson fæddist árið 1756. Foreldrar hans voru Sigmundur Ólafsson (1717–1788) og Sigríður Pétursdóttir (1716–1787) á Sæbóli á Ingjaldssandi. Eiginkona hans var Þórdís Jónsdóttir (1754–1825) og börn þeirra Kristín (f. 1781), Guðrún (1782–1862), Jón (1787–1812), Gissur (1788–1840), Þorbjörg (1790–1803), Ólafur (1792–1855) og Ebeneser (1794–1881). Framhjá konu sinni átti Jón soninn Jón (1787–1801) með Málmfríði Ingimundardóttur (1765–1804) vinnukonu þeirra. Fjölskyldan bjó í Álfadal árið 1801. Jón drukknaði 6. maí 1812 ásamt Jóni syni sínum og fjölda annarra manna. Þeirra á meðal var yngri bróðir Jóns og alnafni (f. 1757) sem bjó í Rana, hjáleigu frá Núpi í Dýrafirði, og áttu þeir saman ólarvað og grásleppunet, svo sem hér kemur fram. Sýslumaður kom í Álfadal 29. maí og lét skrá eignir þeirra feðga, en skipti þeim 6. og 8. september.¹

Anno 1812 þann 29. maí var til staðar konstitueraður sýslumaður yfir Ísafjarðarsýslu Ebeneser Thorstensen með tveimur virðingarmönnum, nefnilega Sveini Jónssyni á Brekku og Tómasi Eiríkssyni á Álfadal, til að uppskrifa og virða láta sterfbú eftir Jón heitinn Sigmundsson sem á 57. ári aldurs síns burtkallaðist þann 6. maí þessa árs. Var so framlagt til uppskriftar sem fylgir:

rd. sk.

1. Bækur

1. Vídalínspostilla trosnuð úr bandi	1 48
2. Grallari rotinn defect	16

339

	rd.	sk.
3. Nýja messusöngsbókin		76
4. Gerhardi hugvekjur gamlar og rotnar í bandi		32
5. Chatechismus rotinn		16
6. Eintalið uppúr bandi		14
7. Upprisuhugvekjur úr bandi		24
8. Vídalínspredikanir		24
9. Hugvekjusálmar		12
10. Passíusálmar		16
11. Þórðarkver rotið og rotin skrudda		15
2. Fatnaður		
12. Blá peysa tvíhneppt forn með messingshnöppum	1	64
13. Önnur dito dito með tinhnöppum	1	32
14. Sortaðar vaðmálsbuxur fornar		24
15. Sauðsvartar dito dito		24
16. Grá peysa forn		24
17. Tvennir sokkar svartir, aðrir 12 sk., hinir 4 sk.		16
18. Tvennir dito dito nýlegir		40
19. Einir dito hvítir dito		20
20. Léreftsskyrta forn		32
21. Þrjón dito		16
22. Nærbuxur fornar		16
23. Vettlingar 4 sk., húfa 3 sk., sokkabönd 6 sk.		13
24. Hálsband af flosi		12
25. Blár klútur forn		24
3. Sængurföt		
26. Fiðurkoddí með einskeftuveri		32
27. Brekán breitt		64
28. Dito lakara		48
29. Einskefturekkjuvoðir fornar nokkuð	1	
30. Segleinskefta 14½ alin á lengd en 1¾ á breidd	4	80
4. Búrs- og eldsgögn		
31. 2 tunnu sár matheldur		2
32. Annar dito dito betri tekur tunnu	1	24

	rd.	sk.
33. Þriðji dito dito góður dito	1	
34. Tvær tjörutunnur, önnur á 48 sk., hin 40 sk.	88	
35. Drykkjartunna forn og bandalítill	1	
36. Strokkur forn	48	
37. Dallur tekur 40 merkur	60	
38. Dito dito 24 dito	32	
39. Dito dito 24 dito	32	
40. Dito gjarðafár 16 sk., dito minnstur 10 sk.	26	
41. Drykkjarkanna tekur 12 merkur	8	
42. Tíu trog öll góð	2	48
43. Þrjár fötur og einn dallur	1	
44. Þrjár ausur misstórar á 24 sk., 16 sk., 12 sk.	52	
45. Þrír diskar gamlir	14	
46. Gafflar fjórir, stærstu á 16 sk., hinir 5 sk. hvör	41	
47. Enn askur nýr 20 sk., tréskál spengd 12 sk.	32	
48. Vatnsspanna	6	
49. 4 fjórðunga pottur bættur	2	
50. Annar 3 fjórðunga vænn	3	
52. Þriðji 35 marka gamall	1	
5. Hirslur		
53. Kista máluð gömul með skrá og lykli etc.	2	48
54. Kista gömul óskrálæst	48	
55. Dito stór ólæst lasin	64	
56. Fjórða minni	64	
57. Fimmta minnst	48	
58. Sjötta skrálæst með lömum	1	48
59. Kistill stór ólæstur	20	
6. Smíðatól		
60. Öxi gömul	24	
61. Þjöl 16 sk., borjárn 4 sk., raspur 24 sk.	44	
62. Nafar 6 sk., hamarshöfuð ónýtt 16 sk.	22	
7. Reiðskapur		
63. Tveir klyfberar	56	

	rd. sk.
64. Tvær gjarðir með koparhringum	48
65. Beisli með koparstöngum	32
66. Tvö reipi og tagl	40

8. Aðskiljanlegt

67. 40 faðmar ólarvaðs, helmingur heyrir til Ranasterfbúinu, helmingurinn	1
68. Hálf húðarskinn	1
69. Grásleppunet hálf, hálf heyrir til á Rana	48
70. Eitt færi sextugt	4
71. Dito nokkuð brúkað í kaupstað	3
72. Lóð nýleg	5
73. Önglar með tunnum í lóðastokki	32
74. Línupatti hér um 6 faðmar	16
75. Parfasnæri 17 til 20 faðma	12
76. Dito minna	8
77. Tvö lambskinn og eitt sauðskinn	30
78. Fjórir ljáir slegnir	1
79. Járn 1½ mörk	14
80. Skinnbrók gömul	24
81. Vefstaður	48
82. Þrjú orf 36 sk., dito hrífur 30 sk.	66
83. Þrjár rekur lasnar 12 sk., páll 32 sk.	44
84. Tveir lampar lasnir	64
85. Broddstafur	24
86. Þrír meisar, einn stór, sá stóri á 48 sk., hinir 48 sk.	1
87. Börur 20 sk., kláfar í standi 1 rd.	1 20
88. Sleðagarmur og tveir rokkar	1 12

9. Hús og viður

89. Búr í þremur stafgólfum etc.	6
90. Eldhús með hurð og dyrastöfum	1 24
91. Eitt stafgólf í baðstofu með palli, lofti og tveimur rúmum	7
92. Dyraloft	24
93. Fjalir í búi	2 32

	rd.	sk.
94. Fjalviður í skemmuni	1	64
95. Spelahjallur	3	
96. Lambhús með tilheyrandi	1	48
97. Sauðhús með tilheyrandi	2	
98. Hesthús		48
99. Laus viður yfir allt	7	
100. Lausarúm eða beddi		48
101. Stigi gamall		32
10. Lifandi peningur		
102. Svarthjálmtótt kýr hornótt 13 vetra grasbær	20	
103. Rauður hálfvanaður hestur 6 vetra	8	
104. Rauður kapall 17 vetra	4	
105. Sex ær	12	
106. Fjórir sauðir þrevetrir	12	
107. Fimm dito tvævetrir	10	
108. Gemlingur	1	
109. Hálf naust	2	
Summa	170	94

Engvar skuldir segist ekkjan vita að búið hafi útistandandi. En skuldir segist ekkjan vita að hvíli á búinu sem fylgir:

	rd.	sk.
1. Til Flateyrarhöndlunar	30	73
2. Til kirkjunnar		62
3. Til Skagasystkinanna		64

Erfingjar sterfbúsins eru:

1. Ekkjan Þórdís Jónsdóttir og hennar börn:
2. Ekkjan Guðrún Jónsdóttir á Álfadal
3. Gissur Jónsson á 24. ári
4. Ólafur Jónsson á 20. ári
5. Ebeneser Jónsson á 18. ári
6. Kristín Jónsdóttir gift.

Jón Þórðarson á Alviðru er piltanna verge.

Ut supra
Tómas Eiríksson

Ebeneser Thorstensen
Sveinn Guðmundsson

Sama stað, ár og dag var af viðkomandi sýslumanni með sömu virðingarmönnum um virtar og skipt sterfbúsálmir eftir Jón Jónsson, sem burtkallaðist þann 6. maí þessa árs á sínu 26. ári. Fram var þá lagt sem fylgir:

	rd.	sk.
1. Föt		
1. Tvíhneppt peysa blá með messingshnöppum	2	48
2. Dito dito með tinhnöppum	2	48
3. Þriðja dito forn	1	32
4. Sortaðar þrjónbuxur nýjar að mestu		64
5. Sortaðar dito ótilsettar		64
6. Seglbuxur gamlar		48
7. Þrennir sokkar nýir	1	
8. Stúkur, vettlingar og bönd		48
9. Klútur með rauðum teinum		80
10. Svartar nærbuxur		48
11. Skyrta af þrjóni borin		32
12. Hattur borinn nokkuð	1	32
13. Vættarkista gömul	1	
14. Kofi á hlaðinu hálfur með spýtum	1	
15. Enn nú kista ólæst (vættar)		64
2. Lifandi peningur		
16. Þrjár ær	6	
17. Hálfur sauður tvævetur	1	
18. Sauðarskinn		24
19. Fimm þör sokka púlbands		50
20. Skrína		64
Summa	22	74

Ekkjan og áðurtaldir eru erfingjar.

Ut supra
Tómas Eiríksson

Ebeneser Thorstensen
Sveinn Guðmundsson

Kostnaður við uppskrift á búi Jóns Sigmundssonar nam 48 sk. og skiptin kostuðu 7 rd. 60 sk. Henkel kaupmaður gaf eftir 8 rd. af verslunarskuldinni og til skipta komu 138 rd. 95 sk. Þórdís fékk helminginn eða 69 rd. 47½ sk., en synirnir 13 rd. 86 sk. hver og dæturnar 6 rd. 91 sk. Úthlutun í skuldir fylgir og lóðseðlar. Sýslumaður tók fram í lokin að erfingjunum væri „ekki meinað að skipta hlutunum sér haganlegast, þegar hvör fær sína fulla lóð“. Skuldir voru engar á búi Jóns Jónssonar og kostnaður við uppskrift og skipti nam 3 rd. 8 sk., svo að eftir voru 19 rd. 66 sk. Þórdís og bræður Jóns fengu bróðurlóð eða 3 rd. 90 sk. en systurnar 1 rd. 98 sk. Lóðseðlar fylgja. Ekki er getið kostnaðar við útför þeirra feðga.

Þorgrímur Lífjarnsson

Þorgrímur fæddist árið 1786. Foreldrar hans voru Lífjarn Jónsson (1749–1805) og Helga Þorgrímsdóttir (1745–1825) á Söndum í Dýrafirði. Þar var hann árið 1801 og nokkrum árum síðar giftist hann Guðrúnu (1782–1862) dóttur Jóns Sigmundssonar í Álfadal (sjá hér á bls. 339). Börn þeirra voru Þórdís (1807–1868), Jón (1810–1836) og Björg (1812–1820). Þorgrímur drukknaði 6. maí 1812 og var dánarbú hans skráð 29. maí, en skipti fóru fram 9. september.² Nr. 15 vantar og nr. 17–18 eru í karlkyni í framhaldi af peysu í nr. 14 og mun skrifari hafa haft orðmyndina „peys“ í huga sem einnig kemur fyrir hjá Guðmundi Sigurðssyni (sjá hér á bls. 350). Verðmat vantar á nr. 60 og sennilega eru það sömu dufl og nr. 63.

Sama stað, ár og dag var af viðkomandi sýslumanni og með sömu virðingarmönnum uppskrifað og virt sterfbú eftir Þorgrím í Álfadal, sem burtkallaðist þann 6. maí þessa árs á sínu 27. aldursári. Fram var so lagt sem fylgir:

	rd. sk.
1. Bækur	
1. Gíslapostilla	1
2. Dito skrifuð	1
3. Nýja sálmabókin skemmd	48

	rd.	sk.
4. Grallari		32
5. Sturmshugvekjur		48
6. Nýja testament	1	
7. Sumargjöf		27
8. Föstupredikanir		24
9. Sturms síðari partur		48
10. Islands Litteraturselskabs 12. bindi		16
12. Passúsálmar skrifaðir 12 sk. og skrudda 6 sk.		18
13. Fæðingarsálmar		12
2. Fatnaður		
14. Blá peysa tvíhneppt með messingshnöppum	3	
16. Dito eldri	1	64
17. Gráblár forn		48
18. Blár forn	1	32
19. Sortaðar þrjónbuxur		48
20. Skyrta af þrjóni		32
21. Tvennar nærbuxur bornar	1	
22. Vesti rautt		64
23. Hvítir sokkar 28 sk., dito 16 sk., stúkur 8 sk., vettlingar 5 sk.		57
24. Hattur gamall	1	
Rúmföt eru engin utan ekkjunnar rúm.		
3. Búrs- og eldsgögn		
25. Tunna vel í standi með járngjörð	1	48
26. Eitt kerhald stórt	1	24
27. Dito lakara	1	
28. Tvær vatnsfötur með járngjörðum	1	
29. Fimm dallar allir	1	40
30. Þrjár fötur		48
31. Sjö trog	1	72
32. Fimm askar á 16 sk.		80
33. Lítil askur 8 sk., drykkjarkanna 24 sk., tvær ausur 24 sk.		56
34. Tvennar eskjur 24 sk., tvö kvartil tvíbytnur 40 sk.		64
35. Sákerald		32

	rd.	sk.
36. 7 fjórðunga pottur	7	
37. 3 dito	3	
38. 1 dito	1	
39. 10 marka pottur	48	
4. Smíðatól		
40. Steðji	4	
41. Belgur í standi	48	
42. Sleggja	1	
43. Hamar	32	
44. Klaufhamar	24	
45. Tveir heflar 32 sk., borjárn og nafar 12 sk.	44	
46. Grindarsög 16 sk., langviðarsög 1 rd.	1	16
47. Hverfisteinsauga	16	
5. Hirslur		
48. Kista í standi	2	
49. Dito ólæst stór	1	48
50. Skrína	1	12
51. Pallkistill vænn	1	
52. Dito dito	48	
6. Reiðskapur		
53. Hnakkur með gjörðum, ístöðum og dýnu	3	24
54. Reipi eitt par	32	
7. Aðskiljanlegt		
55. Torfljár	1	
56. Ein spík	16	
57. Snæri	1	48
58. Hálf t húðarskinn	1	
59. Hálf net	24	
60. Tvö dufl		
61. Ný lóð	4	
62. Önglastokkur með önglum	24	
63. Tvö dufl	64	
64. Tunnuskrifli	32	
		347

	rd. sk.
65. Tveir meisar	40
66. Tveir rokkar	1 64
67. Páll	24
68. Tvö orf og þrjár hrifur	72
69. Tveir lampar og beislisbúningur	1 64

8. Hús og viður

70. Hjallur	6
71. Partur af húsi með jötufjöl	1
72. Dyraloft	1 48
73. Pallur í baðstofu með rúmstæði	2 48
74. Loftstigi	32
75. Viður í hjalli	2 48
76. Laus viður	4 32
77. Bátur með segli, nýju tré, reiða, stýri, tveimur árum, austurtrogi, ífæru	20

9. Lifandi peningur

78. Hjálmótt kýr 16 vetra tímabær	16
79. Hestur skjóttur 7 vetra	8
80. Þrjár ær	6
81. Fjórir sauðir, tveir tvævetrir 4 rd., hinir þrevetrir 6 rd.	10
Summa	147 74

Útistandandi skuldir eru:

1. Hjá Gísla í Tröð	1
2. Hjá Gils á Sæbóli	24
3. Hjá Jóni Þorvaldssyni	64
Summa summarum	149 66

Skuldir hefta á sterfbúinu:

1. Til Flateyrarhöndlunar	1 48
2. Til Þingeyrar dito	51 85
3. Til Tómasar á Álfadal	1 32

	rd.	sk.
4. Til Jóns Þorvaldssonar		44
5. Til kirkjunnar		62
Til fleiri skulda man ekki ekkjan.		

Erfingjar eru:

1. Ekkjan Guðrún Jónsdóttir og hennar börn:
2. Þórdís Þorgrímsdóttir á þriðja ári
3. Björg dito 6 vikna
4. Jón dito á öðru ári

Jón Þórðarson í Alviðru er barnanna næsti móðurfrændi en föðurfrændur eru allir á Norðurlandi.

Ut supra

Tómas Eiríksson

Ebeneser Thorstensen

Sveinn Guðmundsson

Henkel kaupmaður gaf eftir 12 rd. af skuldinni og kostnaður við uppskrift og skipti nam 5 rd. 2 sk., þannig að til skipta komu 100 rd. 34 sk. Guðrún fékk 50 rd. 17 sk. og Jón 25 rd. 8 sk. en Björg og Þórdís 12 rd. 52 sk. hvor. Sýslumaður bætir því við að Guðrún hafi hvorki viljað bróðurlóð né morgungjöf: „kannske þess vegna að hennar sparnaðarföt voru ekki heldur uppskrifuð“. Úthlutun í skuldir fylgir en ekki lóðseðlar: „Að tiltaka vissa hluti fyrir hvört barn fyrir sig sýnist hér ekki þörf, þar þeir líka eru að mestu leyti skran, sem skemmdum er undirkastað, fyrst móðir barnanna heldur við bú. Nóg sýnist því að tiltaka hvað hvörju ber að upphæð, so þau seinna meir fái hvað þeim ber, ef kringumstæður tilláta það þá“.

Guðmundur Sigurðsson

Guðmundur fæddist árið 1765. Foreldrar hans voru Sigurður Guðmundsson (1733–1789) og Guðrún Jónsdóttir (1733–1804) á Hóli í Önundarfirði. Fyrri kona hans var Guðrún Gílsdóttir (1773–1802) og bjuggu þau árið 1801 á Sæbóli. Börn þeirra voru Sigurður (1794–1794), Gíls (1795–1812), Sigríður (1797–1797) og Jóhannes (f. 1802). Þann 31. október 1803 gekk Guðmundur að eiga Önnu

Bernharðsdóttur (1777–1839) og eignuðust þau andvana stúlku árið 1806, en síðan Guðrúnu (1807–1807), aðra Guðrúnu (1808–1809) og Elínu (f. 1809). Guðmundur drukknaði 6. maí 1812 og dánarbúi hans var skráð 30. maí. Gils sonur hans drukknaði líka en hefur talist vera of ungur til að eignir hans væru færðar til bókar. Ekki taldist heldur ástæða til að gera formleg skipti á búinu, því ónafngreindur stjúpsonur ekkjunnar, vafalaust Jóhannes, hafði fengið sitt og Elín var bara þriggja ára gömul.³

Anno 1812 þann 30. maí var til staðar á Hálsi á Ingjaldssandi konstitueraður sýslumaður yfir Ísafjarðarsýslu Ebeneser Thorstensen, ásamt tveimur tiltekn-um virðingarmönnum, nefnilega Sveini Guðmundssyni á Brekku og Tómasi Eiríkssyni á Álfadal, til að uppskrifa og verðleggja eftirlátna fjármuni bóndans sáluga Guðmundar Sigurðssonar á Hálsi, sem á 44. aldursári sínu burtkallaðist næstliðinn 6. þessa árs og voru þeir til uppskriftar og verðlags framlagðir sem fylgir:

	rd. sk.
1. Í bókum	
1. Graduale 18. edition af 1773	32
2. Fræðabók	10
3. Harmonia Evangelica	16
4. Gerhardi hugvekjur, vantar titilblað	24
5. Fæðingarhugvekjur	16
6. Sjöorðapredikanir Vídalíns	27
7. Hugvekju- og Passúsálmar	24
8. Fæðingarsálmar	6
9. Skrifuð bæna- og sálmaskrúdda	2
10. Domini Balles Biblíulestrar	27
2. Fatnaður	
11. Tvíhneppt blá peysa með prinsmetalshnöppum	1 48
12. Sortaðar buxur af vaðmáli nýlegar	48
13. Grár peys bættur, vettlingar og handstúkur	20
14. Sauðsvartar prjónbuxur lasnar	8

	rd.	sk.
15. Tvennir sokkar		24
16. Einn klútur		48
3. Rúmfatnaður		
17. Brekán lasið		24
18. Tvær rekkjuvoðir		16
4. Bús- og eldsgögn		
19. Sár tekur 1½ tunnu	1	
20. Annar ditto tekur tunnu matheldur		64
21. Ditto ditto ditto		64
22. Tvo mjólkurtrog stykkið 12 sk.		24
23. Þrjú ditto stykkið 8 sk.		24
24. Þrjú ditto lakari stykkið 4 sk.		12
25. Þrír dallar allir laggbrotin stykkið 5 sk.		15
26. Mjólkurfötur tvær, báðar á		24
27. Vatnsfata		12
28. Tvennar öskjur misstórar		6
29. Tveir diskar		6
30. Sex askar stykkið 4 sk.		24
31. Einn pottur tekur 3½ fjórðung, vel í standi	3	
32. Ditto tekur 2 fjórðunga	2	
33. Ditto tekur 36 merkur sprunginn		32
34. Fjórði ditto tekur fjórðung gallaður		24
35. Útigleymdust tvö kerhöld, annað tekur 3 fjórðunga en hitt 2 fjórðunga, matheld		24
5. Hirslur		
36. Kista skrálæst með lömum	1	48
37. Ditto ditto með brotinni löm	1	
38. Ditto með lítnýtri skrá		48
39. Ditto garmur		24
6. Smíðunartól		
40. Handhefill 3 sk., annar minni 1 sk.		4
41. Laðarbrot 2 sk., handsög 8 sk.		10
42. Tvær þjalir litlar útnúnar 4 sk., hnoðhamar 2 sk., borjárn 2 sk.		8

	rd.	sk.
43. Ruslastokkur		16
44. Smiðjubelgur með blístru		32
45. Smiðjutöng og herslustokkur		28
7. Reiðskapur		
46. Hnakkur dýnulaus með ístöðum, koparbeisli, heillri gjörð og slitinni, með fjórum hringjum		2
8. Aðskiljanlegt		
47. Tvær tjörutunnur		64
48. Reisla með steinlóði		12
49. Tveir goggar		4
50. Standrokkur í standi		32
51. Dito snældulaus		24
52. Hússkrá með lykli og skinu ódugleg		24
53. Varreka		6
54. Tvö orf 12 sk., þrjú hrífusköft 16 sk.		28
55. Heyfesti í tveimur pettum		6
56. Eitt reipi 6 sk., klyfberi 3 sk.		9
57. Tveir kollharðar		8
58. Kútkorn með hesthári og tveir botnnámar		2
59. Tveir kýrmeisar 12 sk., rimarbörur 10 sk.		22
60. Tvö sokkalög og þrjár flöskur		26
9. Hús og viður		
61. Skemma með skrá, lykli og lömum	4	48
62. Hjallur hálfspelaður illa		1
63. Garðhurð og dyrustafir		10
64. Hesthúskró		48
65. Baðstofufjalir með rúmi		24
66. Fjalir tugtals í skemmunni		1
67. 20 rárspýtur veiklegar	1	48
68. 24 stykki misstórir smáraftar		24
69. ¼ í bátnausti við Sæbólssjó	1	48
70. ¼ í 55 faðma línu sem vegur 14 pund		1

	rd. sk.
10. Lifandi peningur	
71. Þrjár ær lamblaugar	6
72. Ein ær með lambi	2
73. Fjórir sauðir þrevettrir	12
NB einn dito tvævetur til Steenbach.	
74. Þrevett mertrippi	5
Summa	60 70

Hús jarðarinnar, baðstofa, búr, fjárhús, fjós, voru undireins yfirlitin og álitust að viðum og veggjum viðbúðarfær. Öngvar skuldir á sterfbú þetta útistandandi, en skuldir hefta á því:

	rd. sk.
1. Til Flateyrarhöndlunar	27 92
2. Til Gils Jónssonar á Sæbóli	9
3. Til kirkju ljóstollur og tíund	53
4. Til uppskriftar og virðingar	32
5. Uppí þessa vors landskuld	1 48
6. Ditto ditto til Jóns Þorvaldssonar	1 12

Erfingjar þessa sterfbús eru:

1. Ekkjan Anna Bernharðsdóttir og
2. Dóttir hennar Elín Guðmundsdóttir á þriðja ári.

Stjúpsonur ekkjunnar hefur fengið fullan arf bæði eftir föður og móður, með einni kú virtri 20 rd. og uppfóstrið gefið.

Ut supra	Sveinn Guðmundsson
Ebeneser Thorstensen	Tómas Eiríksson

Jón Jónsson, Jón Jónsson og Nikulás Jónsson

Jón eldri fæddist árið 1774, Jón yngri árið 1784 og Nikulás árið 1791. Þeir voru synir Jóns Jónssonar (f. 1739) og Herdísar Jónsdóttur (1751–1802). Öll voru þau árið 1801 á Hrauni á Ingjaldssandi. Eiginkona Jóns eldri var Margrét Jónsdóttir (1775–1843), sem það

ár var vinnukona á Sæbóli. Börn þeirra voru Guðrún (24. febrúar–11. mars 1806), Guðrún (8. febrúar–2. ágúst 1807), Ásta (8. febrúar–4. ágúst 1807), Jón (27. apríl–20. maí 1808), Jón (1809–1836) og Guðrún (1811–1888). Yngri bræðurnir voru ógiftir. Þeir drukknuðu allir 6. maí 1812 og voru eignir þeirra skráðar 1. júní. Skipti eftir Jón eldri fóru fram 12. september og eftir bræður hans tveimur dögum síðar.⁴

Árið 1812 þann 1. júní var til staðar konstitueraður sýslumaður Ebeneser Thorstensen, með tveimur virðulegum tilteknum álitamönnum Sveini Guðmundssyni og Tómasi Eiríkssyni, til að uppskrifa og verðleggja eftirlátna fjármuni Jóns sáluga Jónssonar á Hrauni á Ingjaldssandi, sem deyði þann næstliðinn 6. maí á síns aldurs 38. ári. Var so framlagt til virðingar:

	rd. sk.
1. Bækur	
1. Gerhardi hugvekjur	24
2. Vídalíns Sjóorðapredikanir	24
3. Davíðssaltari	16
2. Fatnaður	
4. Blá peysa tvíhneppt borin með tinhnöppum	1 48
5. Ditto ditto spáný með tinhnöppum ditto	3
6. Ditto ditto borin einhneppt með ditto	1
7. Einskeftuvesti blátt með hvítu baki af sama	1
8. Sortaðar prjónbuxur með messingarhnöppum	1 22
9. Aðrar ditto sortaðar bornar	48
10. Bláar nærbuxur	60
11. Grákembd peysa ný með tinhnöppum	1 24
12. Einhneppt peysa blá borin	64
13. Nærbuxur sauðsvartar	64
14. Skyrta fornleg	32
15. Mórauðir bandsokkar	24
16. Hvítir ditto og sauðsvartir	24
17. Tvennir vettlingar	24
18. Hattur	1

	rd.	sk.
3. Bús- og eldsgögn		
19. Þrjú mjólkurtrog	64	
20. Tvær fötur, önnur 12 sk., önnur 16 sk.	28	
21. 16 marka dallur nýr	16	
22. 7 fjórðunga pottur	6	
4. Hirslur		
23. Kista máluð læst með lómum	6	
24. Kistuskrokkur með ónýtri skrá lykilslaus	32	
25. Ditto vættarkista með lélegri skrá og lykli	1	
26. Fjórða ditto lítil með skrá	48	
5. Aðskiljanlegt		
27. Grindarsög lítil og reisla íslensk í Mosdal	44	
28. Skaraxarkjak	32	
29. Hnakkur reiðskapslaus	2	
30. Skemmuhús með skrá og lykli	3	
6. Lifandi peningur		
31. Þrjár ær	6	
32. Tveir sauðir gamlir	6	
Summa	47	4
Inngjald búsins er:		
1. Hjá Guðmundi Björnssyni á Brekku	1	
2. Sveini Guðmundssyni ibid	28	
Summa summarum	48	32
En útgjöld búsins:		
1. Til Flateyrarhöndlunar	1	76
2. Af pottverði	2	
3. Madame Steenbak	24	
4. Tómasar á Álfadal	1	
5. Árna í Mosdal	24	
6. Til uppskriftar og virðingarmanna	32	
7. Til prófasts síra Ásgeirs fyrir léða ár	48	
Summa	6	12
		355

Erfingjar sterfbúsins eru:

1. Ekkjan Margrét Jónsdóttir
2. Jón Jónsson ektaborinn á þriðja ári
3. Guðrún Jónsdóttir ditto á fyrsta ári.

Ut supra	Sveinn Guðmundsson
Ebeneser Thorstensen	Tómas Eiríksson

Sama stað, ár og dag voru af viðkomandi sýslumanni með sömu virðingarmönnum uppskrifaðir fjármunir þeir sem framkomu eftir bræðurnar Jón og Nikulás Jónssyni á Hrauni, sem deyðu næstliðinn 6. maí, sá fyrri 25, en hinn 21 árs. Framkom so til virðingar:

	rd.	sk.
1. Fatnaður		
1. Blá peysa tvíhneppt með beintölum borin	1	
2. Blá ditto ditto með tinhnöppum og bandbryddingum	2	48
3. Ditto ditto með dúkbryddingum	2	48
4. Ditto ditto með sarsbryddingum	2	48
5. Ditto ditto ditto minnst	2	
6. Sortaðar prjónbuxur		64
7. Röndótt lérefitsskyrta dregin		36
8. Aðrar prjónbuxur sortaðar		64
9. Tvær dregnar einskeftuskyrtur		48
10. Sauðsvartar nærbuxur		28
11. Aðrar lakari		24
12. Athafnabuxur		24
13. Hattur	1	
14. Tvennir sokkar mórauðir, einir hvítir	1	
15. Rauðmerktur klútur		48
16. Þrennir handvettlingar		20
17. Grákembd peysa ný	1	16
2. Hirslur		
18. Gömul vættarkista	1	24
19. Önnur ditto lamalaus	1	

3. Lifandi peningur

20. Tvær ær og einn sauður tvævetur	6
Summa	25 60

Erfingjar sterfbúsins eru:

1. Faðir þeirra Jón Jónsson
2. Systir þeirra Borgný Jónsdóttir
3. Bróðurbörn þeirra Jón og Guðrún.

Ut supra	Sveinn Guðmundsson
Ebeneser Thorstensen	Tómas Eiríksson

Kostnaður við uppskrift og skipti eftir Jón Jónsson eldri nam 3 rd. 45 sk. og skuldir voru 6 rd. 12 sk., þannig að til skipta komu 38 rd. 71 sk. Margrét fékk helminginn eða 18 rd. 35½ sk., en bróðurlóð var 12 rd. 23 sk. og systurlóð 6 rd. 12½ sk. Úthlutun í skuldir fylgir, en ekki lóðseðlar: „Að tiltaka hluti sem hvört barnið skuli hafa fyrir sig sýnist ekki þörf, fyrst þau eru so ung, en hlutirnir skran og skemmdum og sliti undirkastaðir, so sem er bæði búsgagn og karlmannafatnaður“. Kostnaður við dánarbú yngri bræðranna var 2 rd. 67 sk. og eftir stóðu 22 rd. 57 sk. Úthlutun í skuldir fylgir og lóðseðlar, með milligreiðslum til jafnaðar. Jón faðir bræðranna fékk 7 rd. 45 sk. og átti að fá 7 sk. hjá Jóni syni Jóns eldri, sem fékk andvirði 7 rd. 84 sk. og átti að greiða afa sínum af þeirri upphæð. Guðrún systir hans fékk 4 rd. 2 sk. og skyldi greiða Borgnýju föðursystur sinni 25 sk., sem þá fékk 3 rd. 73 sk. og þær jafnmikið.

Guðmundur Hákonarson

Guðmundur fæddist árið 1768. Foreldrar hans voru Hákon Bárðarson (f. 1730) og Sigríður Bjarnadóttir (1732–1820) í Arnarnesi í Dýrafirði. Eiginkona hans var Borgný Jónsdóttir (1772–1859), systir bræðranna frá Hrauni (sjá hér á bls. 353). Þar bjuggu þau árið 1801 á móti foreldrum hennar, en fluttust fáum árum síðar að Brekku þar sem Brynjólfur bróðir hans hafði áður búið. Börn Guðmundar og Borgnýjar voru Herdís (1796–1844), Margrét (1797–1865), Gabríel (25. mars–20. maí 1799), Guðrún (16. júlí–11. október

1800), Hallgrímur (1801–1833), Elísabet (f. 12. júlí 1803), Guðrún (f. 2. apríl 1805), Borgný (1806–1861), Guðmundur (1808–1849), Gabríel (f. 22. júní 1810) og Hákon (20. febrúar–3. ágúst 1812). Guðmundur drukknaði 6. maí 1812 og var dánarbúið skráð 1. júní, en skipti fóru fram 26. október.⁵ Ekki er verðmat á nr. 80.

Sama ár og dag var viðkomandi sýslumaður með tveimur sömu áður tilteknu virðingarmönnum til staðar á Brekku í Ingjaldssandi til að uppskrifa og verðleggja eftirlátna fjármuni sáluga bóndans Guðmundar Hákonarsonar, sem deyði þann næstliðna 6. maí á 43. aldursári. Var svo framlagt sem fylgir:

	rd. sk.
1. Bækur	
1. Vídalínspostilla í tveimur pörtum	2
2. Graduale	24
3. Sú nýja messusöngsbók	48
4. Gerhardi hugvekjur	16
5. Föstupredikanir Vídalíns útaf historíunni	24
6. Fæðingarhugvekjur og sálmar	40
7. Passíúsálmar	24
8. Sturmshugvekjur síðari partur með Anonymo	72
9. Tvennar Vikubænir skrifaðar	16
10. Eintal og Diarium	14
11. Sunnudagabænir	4
12. Passíúsálmar og Lassenibænir illa skrifað	8
13. Skrifuð bænaskrudda léleg	24
14. Bræðrasálmabók	34
15. Hallgrímsskver	12
2. Fatnaður	
16. Bláar nærbuxur	1
17. Aðrar sauðsvartar	48
18. Skyrta nýleg af þrjóni	54
19. Grákembd peysa	68
20. Blár bolur slitinn	8
21. Bláir sokkar slitnir	10
22. Stígvél	3

	rd.	sk.
3. Rúmfatnaður		
23. Rekkjuvoðir nýjar	1	
24. Brekán		48
25. Rekkjuvoðir fyrrri		48
26. Brekán lakara		24
27. Rekkjuvoðir lakastar		24
28. Brekán laklegt		32
4. Bús- og eldsgögn		
29. Sár tekur 1 tunnu	1	16
30. Ditto ditto	1	
31. Þriðji ditto lakastur en heldur		64
32. Einbytnutunna		48
33. Dallar fjórir	1	
34. Þrjár fötur		40
35. Tvær vatnsspöndur		12
36. Strokkgarmur		4
37. Átta trog matheld	2	
38. Tíu askar misgóðir	1	24
39. Blöndukanna		24
40. Leirskál		10
41. Tréskál		8
42. Tveir trédiskar		8
43. Tinkanna		64
44. Hringafat af tini	1	
45. Tveir tintallerkar		24
46. Fjórir gaffalar		4
47. Eirketill tekur 40 potta, gersemi vegur 15 pund	12	
48. Pottur tekur 2 fjórðunga	2	
49. Annar pottur tekur 1 fjórðung		48
50. Ditto tekur 10 merkur		24
5. Hirslur		
51. Kista í búrinu		64
52. Rauð kista í húsinu		4

	rd. sk.
53. Önnur græn í skemmunni	4
54. Kistuskrifli í húsinu	1 32
6. Reiðskapur	
55. Hnakkur með dýnu, beisli, gjörðum, ístöðum	4
56. Klyfberi með gjörðum í standi	32
57. Annar ditto laklegur	16
7. Smíðatól	
58. Belgvirki með blístrugarmi	24
59. Steðji	3
60. Einn hamar	1
61. Hefilgarmur	2
8. Aðskiljanlegt	
62. Tveir rokkar	1 32
63. Togkambar	48
64. Ein pálreka	48
65. Þrjú orf	26
66. Fjórar hrífur með höfðum stykkið 10 sk.	40
67. Þrír meisar	64
68. Einn ditto stór	32
69. Rimarbörur	24
70. Lampar tveir	48
9. Hús og viður	
71. Stafgólf af baðstofu með súð uppyfir rúmi uppí húsi niðri, alþiljuðu rúmi þar, vænu borði, vænum glerglugga og hurð með skrá og lykli	8
72. Baðstofuloft	2
73. Pallur með rúmum	2
74. Skemma skrálæst	10
75. Hjallur spelaður með hespu og lás	8
76. Fjárhús tekur 24	4
77. Hesthús	1
78. Laus viður	1 48
79. Fjalir þrjár í skemmunni	64
80. Naust við sjóinn	

rd. sk.

10. Lifandi skepnur

81. Rauð hvíthöfðótt kýr 6 vetra gallalaus, kálflaus en bar um miðjan vetur	18	
82. Önnur rauðfleckótt hyrnd 10 vetra	12	
83. Þriðja svört hvíthúfótt grasbær að öðrum kálfi	18	
84. Rauðskjóttur færleikur 10 vetra	6	
85. Rauðskjóttur hestur afgangall	2	
86. Fjórar ær lembdar	8	
87. Sex sauðir 4 vetra og fjórir þrevetrir	30	
88. Sex ditto tvævetrir	12	
89. Fimm gemlingar	5	
90. Skipsverð	33	
Summa	243	62
Inngjald sterfbúsins:		
1. Frá Sveini á Brekku		32
2. 10 pund af ull hjá síra Ásgeiri	1	4
Summa summarum	245	2
Útgjöld sterfbúsins:		
1. Til Flateyrrarhöndlunar	77	62
2. Til Þingeyrar	4	8
3. Til kirkju, tíundir		
4. Landskuld í vor	6	
5. Morgungáfa ekkjunnar	30	
6. Fyrir akkeri og ífæru til prófasts síra Ásgeirs	4	48
7. Til Jóns í Holti	4	
	126	22
Erfingjar sterfbúsins eru:		
1. Ekkjan Borgný Jónsdóttir 40 ára og hennar börn:		
2. Herdís Guðmundardóttir 16 ára		
3. Margrét 15 ára		
4. Hallgrímur 11 ára		
5. Elísabet 9 ára		
6. Guðrún 7 ára		

7. Borgný 6 ára
8. Guðmundur 4 ára
9. Gabríel 2 ára
10. Hákon 1 árs

Ut supra

Ebeneser Thorstensen

Sveinn Guðmundsson

Tómas Eiríksson

Henkel kaupmaður gaf eftir 20 rd. af verslunarskuldinni og skiptakostnaður nam 5 rd. 44 sk., þannig að eftir stóðu 123 rd. 32 sk. Borgný fékk helminginn eða 66 rd. 64 sk., en hver bræðranna 10 rd. 18 sk. og hver systranna 5 rd. 9 sk. Fram kemur að sýslumaður fékk stígvélin og hluta af tvævetur sauð, en aðrar skuldir átti Borgný að greiða „hið fyrsta í því sem hún getur komið sér saman við skuldaheimtumenn. Að tiltaka vissa hluti til hvörs barns er ekki þörf fyrst ekkjan heldur við bú og börnin verða hjá henni. Nóg sýnist því að tiltaka summur sem hvörju ber fyrir sig, so þau á sinni tíð geti fengið hvað þeim ber, ef kringumstæður þá tilláta það“.

Jón Jónsson

Jón fæddist árið 1770. Foreldrar hans voru Jón Halldórsson (1735–1804) og Guðrún Helgadóttir (1740–1804) í Villingadal á Ingjaldssandi. Eiginkona hans var Guðrún Vigfúsdóttir (1770–1843) og börn þeirra Jón (1796–1853), Bjarni (f. 1797), Þorvaldur (1798–1799), Kristrún (1800–1882), Guðrún (1802–1856), Sigurfljóð (1804–1859), Sigurborg (1805–1816), Kristín (1806–1816), Karítas (f. 1807) og Jónas (1811–1868). Árið 1801 bjuggu þau í Villingadal á móti foreldrum hennar, Vigfúsi Jónssyni (1733–1806) og Kristrínu Þorvaldsdóttur (1746–1804), og voru foreldrar hans hjá þeim. Jón druknaði 6. maí 1812 og var dánarbúið skráð 1. júní, en skipti framkvæmd 14. september.⁶

Sama dag var til staðar viðkomandi sýslumaður með sömu vottum að uppskrifa og meta eftirlátna fjármuni bóndans sáluga Jóns Jónssonar á Villingadal sem burtdeyði þann 6. maí næstliðinn 42 ára, og var því framlagt:

	rd.	sk.
1. Bækur		
1. Vídalínspostilla	2	
2. Graduale	16	
3. Passíuhugvekjur	48	
4. Dægrastytting	16	
5. Þórðarkver prentað og skrifað	6	
6. Fræðabók defect að framan	20	
7. Gerhardi hugvekjur	12	
8. Dagleg iðkun guðrækninnar	10	
2. Fatnaður		
9. Blá peysa tvíhneppt borin	1	
10. Grákembd ótilsett	64	
11. Sortaðar buxur fornar	48	
12. Ditto nýjar ótilsettar	54	
13. Sauðsvartar nærbuxur	32	
14. Skyrta af þrjóni ótilsett	64	
15. Sokkar mórauðir nýir	32	
16. Ditto tvennir	30	
3. Búrs- og eldsgögn		
17. 1½ tunnu sár	1	48
18. 1 tunnu sár	1	
19. Sáskrifli	24	
20. Kerhald laggbrotið	16	
21. Veslingsstrokur	12	
22. Fjögur trog held	64	
23. Tvö ditto lasin	16	
24. Fjórir dallar	32	
25. Tvær fötur	12	
26. Fimm askar	28	
27. 3 fjórðunga pottur vel nýr	4	
28. Annar tekur 1½ fjórðung	1	

	rd.	sk.
4. Hirslur		
28. Kista skrálæst	1	24
29. Önnur ditto lamalaus	1	
30. Þriðja ólæst		48
31. Fjórdða ditto um þveran gafl		64
5. Aðskiljanlegt		
32. Hnakkur með sessu, tveimur gjörðum, ístöðum og beisli	3	48
33. Eitt reipi		24
34. Lampi brunninn		16
35. Goggar tveir		8
36. Handfæri slitið		32
37. Rekuspaði		8
38. Þrjú hrífusköft		12
39. Eitt orf		4
6. Hús og viður		
40. Skemmukofi með lás og hespu	2	24
41. Sex fjalaspækjur		54
42. Fjárhús tekur 20 fjár	1	48
43. Þrjár fjalir í búrinu		24
44. Tveir meisar		32
45. Tíu fjalir í baðstofu með rúmstokkum	2	64
46. Laus viður	1	
47. Rokkur		64
48. Klyfberi gjarðalaus		24
7. Lifandi peningur		
49. Svartfleckkótt kýr 12 vetra fengin	20	
50. Rauður hestur 16 vetra	4	
51. Þrjár ær lembdar	6	
52. Tveir sauðir þrevetrir	6	
53. Þrír ditto tvævetrir	6	
54. Tveir gemlingar	2	
Summa	78	78

	rd.	sk.
Inngjald sterfbúsins:		
1. Frá Sveini á Brekku 3 pund ull	30	
2. Frá Jóni Þorvaldssyni	48	
Summa summarum	79	60

Útgjald sterfbúsins:		
1. Til Flateyrarhöndlunar	17	55
2. Til kirkjunnar á Sæbóli tíund	14	
3. Til virðingarmannanna	32	
4. Landskuld í vor	2	
en þar uppi eru til 14 pör sokka.		

Erfingjar þessa sterfbús eru:

1. Ekkjan Guðrún Vigfúsdóttir og hennar börn:
2. Jón Jónsson 16 ára
3. Bjarni 14 ára
4. Krístrún 12 ára
5. Guðrún 11 ára
6. Sigurfljóð 9 ára
7. Sigurborg 7 ára
8. Kristín 6 ára
9. Karítas 5 ára
10. Jónas 1 árs

Ut supra	Sveinn Guðmundsson
Ebeneser Thorstensen	Tómas Eiríksson

Kaupmaður gaf eftir 10 rd. af verslunarskuldinni og kostnaður við skiptin nam 2 rd. 24 sk., þannig að eftir voru 68 rd. 1 sk. Guðrún fékk helminginn eða 34 rd. ½ sk. og bróðurlóð var 5 rd. 64 sk. en systurlóð 2 rd. 80 sk. Úthlutun í skuldir fylgir en ekki lóðseðlar, því sýslumanni þótti ekki ástæða til að tilgreina hluti hvers barns fyrir sig „þar arfur þessi ekki er þeim eins árs forði og því síður þeim til uppfósturs... kann því ekki að álítast annað en eyðslufé“.

Tómas Eiríksson

Tómas fæddist árið 1783. Foreldrar hans voru Eiríkur Tómasson (1738–1788) og Margrét Sveinsdóttir (1756–1814) á Þorfinnsstöðum í Valbjófsdal. Margrét giftist síðar Birni Jónssyni (1764–1812), sem var nýlátinn þegar mannskaðinn mikli varð, og átti með honum soninn Jón (f. 1790). Árið 1801 og eftirleiðis var Tómas vinnumaður á Sæbóli hjá Gils Jónssyni (1748-1816) og Margrétu Tómasdóttur (f. 1733), tengdforeldrum Guðmundar Sigurðssonar (sjá hér á bls. 349), og eins víst að Margrét hafi verið föðursystir hans. Tómas drukknaði 6. maí 1812 og var dánarbúið skráð 2. júní. Skipti fóru fram sex dögum síðar.⁷ Í formála uppskriftar er eyða fyrir aldri hins látna, sem er aukið við hér.

Anno 1812 þann 2. júní var til staðar viðkomandi sýslumaður með tveimur tilkølluðum vottum, Sveini og Tómasi, til að uppskrifa og virða eftirlátna fjármuni Tómasar sáluga Eiríkssonar sem deyði þann 6. maí næstliðinn 29 ára gamall. Framkom svo þetta eftirskrifað:

	rd. sk.
1. Bækur	
1. Nýja messusöngsbókin	48
2. Norsku laga erfðir með sálmi og Veronikukvæði	2
3. Hallgrímskver	10
2. Fatnaður	
4. Fiðurkoddí gamall með einskeftuveri	32
5. Grár bolgarmur og svartur buxnagarmur	2
6. Sauðsvartar nærbuxur bættar	16
7. Mórauðir sokkar ósamkynja	10
8. Mórauðir bandsokkar nýir	32
9. Nýir sokkar hvítir	24
10. Aðrir ditto lítið brúkaðir	16
11. Tvennir vettlingagarmar	2
12. Handvettlingar gallaðir á þumli	5
13. Nærbuxnagarmar	16
14. Skyrtugarmur	8

	rd.	sk.
15. Stouthúfa blá ný		24
16. Nýlegar prjónbuxur sortaðar með hnöppum		64
17. Skyrtugarmur		8
18. Nýleg peysa blá með tinhnöppum		2
19. Önnur ditto lítil hnappalaus		1
20. Nýtt brekán	1	16
21. Einskefturekkjuvoð hálfslitin		24
22. Ditto vel ný		48
3. Hirslur		
23. Kista skráarlaus með einni löm		48
24. Kistilkorn		10
25. Pottbrot lítið		1
4. Lifandi skepnur		
26. Einn sauður tvævetur		2
Summa	10	82

Skuldir hefta á þessum fjármunum anteknar:

Til Gils Jónssonar á Sæbóli	1
Til prófasts síra Ásgeirs	2

Erfingjar eru móðir hans Margrét og hálfbróðir Jón Björnsson. Fleira var ekki framlagt til uppskriftar.

Ut supra	Sveinn Guðmundsson
Ebeneser Thorstensen	Tómas Eiríksson

Sýslumaður gekk frá skiptum í Stóra-Hjarðardal 8. júní 1812 og tók nr. 21, 22 og 25 upp í kostnað og erfðaskatt, samanlagt 73 sk. Gils fékk nýtt brekán (nr. 20) og prófastur peysu (nr. 18), en uppskriftarmenn nr. 1 og virðingarmenn nr. 9. Eftir urðu 6 rd. 33 sk. sem var skipt jafnt á milli Margrétar og Jóns.

TILVÍSANIR

- 1 *Manntal á Íslandi 1801. Vesturamt*, bls. 286; ÞÍ. Kirknasafn. Dýrafjarðarþing BA 1. Prestsþjónustubók 1785–1816, bls. 206–207; Dýrafjarðarþing BA 2. Prestsþjónustubók 1785–1816 (afrit), bls. 182–183; Sýsluskjalasafn. Ísafj. ED1/1, 2. Skiptabók 1811–1825, bls. 89–93, 122–126. Dánarbú Jóns yngri er á bls. 119–122 og skiptin á bls. 153–154. Tveir synir hans drukkuðu með honum, Sigmundur 28 ára og Pétur 15 ára; sjá ofangreindar kirkjubækur.
- 2 *Manntal á Íslandi 1801. Vesturamt*, bls. 269; ÞÍ. Kirknasafn. Dýrafjarðarþing BA 1. Prestsþjónustubók 1785–1816, bls. 206; Dýrafjarðarþing BA 2. Prestsþjónustubók 1785–1816 (afrit), bls. 182; Sýsluskjalasafn. Ísafj. ED1/1, 2. Skiptabók 1811–1825, bls. 94–97, 126–127.
- 3 *Manntal á Íslandi 1801. Vesturamt*, bls. 285; ÞÍ. Kirknasafn. Dýrafjarðarþing BA 1. Prestsþjónustubók 1785–1816, bls. 206; Dýrafjarðarþing BA 2. Prestsþjónustubók 1785–1816 (afrit), bls. 182; Sýsluskjalasafn. Ísafj. ED1/1, 2. Skiptabók 1811–1825, bls. 97–100.
- 4 *Manntal á Íslandi 1801. Vesturamt*, bls. 285, 287; ÞÍ. Kirknasafn. Dýrafjarðarþing BA 1. Prestsþjónustubók 1785–1816, bls. 206; Dýrafjarðarþing BA 2. Prestsþjónustubók 1785–1816 (afrit), bls. 182; Sýsluskjalasafn. Ísafj. ED1/1, 2. Skiptabók 1811–1825, bls. 100–102, 127–130. Þar stendur að skipti eftir yngri bræðurna hafi farið fram 4. desember, sem ekki fær staðist miðað við röðina.
- 5 *Manntal á Íslandi 1801. Vesturamt*, bls. 287; ÞÍ. Kirknasafn. Dýrafjarðarþing BA 2. Prestsþjónustubók 1785–1816 (afrit), bls. 34, 38, 44, 47, 49, 53, 58, 62, 63, 67, 182; Dýrafjarðarþing BA 1. Prestsþjónustubók 1785–1816, bls. 45–82, 206; Sýsluskjalasafn. Ísafj. ED1/1, 2. Skiptabók 1811–1825, bls. 103–106, 151–152.
- 6 *Manntal á Íslandi 1801. Vesturamt*, bls. 288; ÞÍ. Kirknasafn. Dýrafjarðarþing BA 1. Prestsþjónustubók 1785–1816, bls. 206; Dýrafjarðarþing BA 2. Prestsþjónustubók 1785–1816 (afrit), bls. 182; Sýsluskjalasafn. Ísafj. ED1/1, 2. Skiptabók 1811–1825, bls. 107–109, 128–129.
- 7 *Manntal á Íslandi 1801. Vesturamt*, bls. 285; ÞÍ. Kirknasafn. Dýrafjarðarþing BA 1. Prestsþjónustubók 1785–1816, bls. 206; Dýrafjarðarþing BA 2. Prestsþjónustubók 1785–1816 (afrit), bls. 182; Sýsluskjalasafn. Ísafj. ED1/1, 2. Skiptabók 1811–1825, bls. 109–111.

Strandasýsla

1813–1820

Guðný Árnadóttir

Guðný fæddist árið 1778. Foreldrar hennar voru Árni Teitsson (1732–1813) og Guðrún Sigmundsdóttir (1743–1835) á Hömrum í Haukadal í Dalasýslu. Árið 1801 var hún á Víðidalsá við Steingrímsfjörð og þar var Gísli Arnfinnsson (1773–1856) vinnumaður. Þau giftust 16. ágúst 1801: „helmingafélag og morgungjöf lofað 8 rd. til specie“. Þau voru fyrst á Felli en síðan í Miðhúsum og lengst á Broddadalsá. Börn þeirra voru Einar (1801–1858), Ólafur (1802–1861), Guðmundur (1805–1860), Steinunn (1807–1875), Guðný (1809–1875), Páll (1810–1823), Arnfinnur (1812–1861) og Kristín, sem fæddist 7. júní 1813 og lést 3. september „af langvaranligum kylum og kröm“. Guðný lést 10. nóvember sama ár og lýsir sóknarprestur því nákvæmlega: „Fór hún um kvöldið heilbrigð að sækja sjó í fötu en fannst skömmu síðar örend undir steini hvar hún kúrði, fannst síðan á líkamanum víðsvegar bláir flekkir – hún lét eftir sig sjö börn lifandi og egtamann í sárfátæku ástandi – hún var annars guðhrædd, þolinmód, iðjusöm og vel innréttuð manneskja“. Hún var grafin 21. nóvember og dánarbúið skráð 2. desember, en skipti fóru fram 28. sama mánaðar. Verðmat vantar á þrjú lömb í lokin. Gísli var á Broddadalsá árið 1816 með öll börnin og Helga systir hans bústýra.¹

Eftir réttarins tilskipan af 18. næstliðins mánaðar innfann sig á Broddadalsá þann 2. desember 1813 hreppstjórinn Jón Jónsson á Snartartungu, ásamt með bóndanum Sigurði Björnssyni á Broddanesi, til að uppskrifa og virða eftirlátið sterbú Guðnýjar sálugu Árnadóttur, sem deyði þar þann 11. nóvember sama árs,

að viðstöddum ekkjumanninum Gísla Arnfinnssyni. Var so framlagt og virt sem eftirfylgir:

	rd.	sk.
Sálmabók		24
Eintal		16
Gerhards hugvekjur		16
Vaðmálshempa forn	1	
Kventreyja forn og farin		12
Upphlutsgarmur úr rauðu klæði		20
Klæðisniðurhlutur, rauður, stokkinn	3	
Klæðissvinta, blá, lögð með borða og silfurhnapp í	2	
Einskeftupils fornt og drafið, grænt		32
Vaðmálsþils hvítt, fornt		24
Sokkar rauðir		10
Brekán, draffornt, með götum		16
Tvær rekkjuvoðir, bættar		16
Kista lítil, lama- og skrálaus og fúin		10
Einn tunnusár		48
Þrjú trog lítil og fánýt		24
Tvær fötur		24
Eitt kerald		10
Ein fata		6
Einn strokkur		16
Einn klyfberi		8
Tveir meisar		16
Kláfur		48
Ein þanna hálfis annars fjórðungs, sprungin	1	
Ein bandreipi, léleg		12
Tvö orf og ein hrífa		24
Ein kýr 14 vetra	12	
Fjórar ær		8
Ein hryssa 8 vetra		4
Þrjú lömb, lifa ennþá.		
Summa	35	48

Erfingjar eru þeirra egtafædd börn: Einar 12 vetra, Ólafur 11 vetra, Guðmundur 8 vetra, Páll 3 ára, Arnfinnur 1 veturs, Steinunn 6 vetra, Guðný 5 ára.

	Skuldir	rd. sk.
Útfararkostnaður		5
Til Reykjarfjarðar kauphöndlunar		72
Til hreppstjórans ferðar og virðingarkaup með meiru		1
Til Sigurðar á Broddanesi		16
Er		6 88

Þessar skuldir betalar Gísli eftir samkomulagi til hlutaðeigandi. Í sinn helming beheldur Gísli 14 rd. 28 sk. Í bræðranna <hlut> hvörs fyrir sig falla 2 rd. 36 sk. en systranna 1 rd. 20 sk. Hér uppá virðist ei þurfa að nafngreina hvað hvör fyrir sig hafa skuli, þar barnanna hlutur gengur þó meiri væri til þeirra forsorgunar og sveitinni varla að vænta endurgjalds, þó til einhvörs unnið hafi. Sýslumaður mun ei krefjast betalings fyrir afskipti af þessu sterbúi, en vonar að Gísli borgi sér án langs undandráttar skuldir þær er hann að undanförmu átti hjá honum, eins sem hreppstjórinn skrifar að sjálfviljuglega tilboðist hafi.

Bæ þann 28. desember 1813

Jón Jónsson

Sem vottar undirskrifa Jón Jónsson, Sigurður Björnsson

Magnús Tómasson

Magnús fæddist árið 1747. Foreldrar hans voru Tómas Sigurðsson (f. 1720) og Ingibjörg Magnúsdóttir (1722–1789). Fyrsta eiginkona hans var Hólmsfríður Bjarnadóttir (1723–1795) og voru þau barnlaus, en hún átti þrjú börn með fyrri manni sínum. Önnur kona Magnúsar var Ingibjörg Arnfinnsdóttir (1750–1806) og voru þau einnig barnlaus. Þau bjuggu í Kolbeinsvík árið 1801. Þriðja kona hans var Guðrún Jónsdóttir (f. 1765) og giftust þau 29. júní 1806. Synir þeirra voru Magnús (1806–1836) og Jón (1808–1811). Magnús varð bráðkvaddur 21. janúar 1814 og var dánarbúið skráð 8. mars, en skipti fóru fram 24. sama mánaðar.²

Anno 1814 þann 8. mars <var> uppskrifað sterbúið í Kolbeinsvík eftir Magnús sáluga Tómasson, búandi þar, sem deyði þann 2. febrúar. Hans ekkja er Guðrún Jónsdóttir og barn þeirra Magnús Magnússon 8 ára, hvörju settur er formyndari bóndinn Árni Árnason á Kambi.

	rd.	sk.
Þrjár ær, hvör virt á 1 rd. 48 sk., er	4	48
Þrír gemlingar hvör á 80 sk.	2	48
Færleikur 15 vetra með reiðskap	5	
Steðji	4	
Smiðjubelgur		48
Smíðahamar	1	
Annar dito		40
Klaufhamar		36
Löð		80
Járnsleggja	1	32
Beygjutöng		10
Þrjár ljáspikur, líttnýtar		32
Skaröxi		36
Járnkall 8 pund, ryðgaður	1	48
Handöxi		36
Þrír heflar, allir á		16
Trénafar seldur Ísleifi á Þórustöðum, óbetalaður		16
Þrír hnífar, allir á		12
Þjöl		48
Önnur dito		16
Langviðarsög	1	
Þversög		6
Páll		24
Hnakkgarmur, með ístöðum		64
Ólarbeisli	1	
Þófagarmur		24
Tvenn reipaslitur		24
Fiskalár, lamaður, fúinn		16
Þófagjarðir tvær með koparhringjum		48

	rd.	sk.
5 fjórðunga pottur á	6	48
2 fjórðunga pottur	1	48
Þrír fötugarmar		12
Tveir skinnstakkar, hver 32 sk.		64
Sjóbuxur		16
Einn tunnusár		48
Annar dito		32
Fjögur trog á 16 sk. er		64
Strokkur		32
Fimm keröld	1	4
Mælirskútur		48
Annar dito		24
Tvö orf, hvört á 12 sk. er		24
Tvær hrífur, hvör á 5 sk. er		10
Fjórir meisar á 4 sk. er		16
Afgamlir kláfar		10
Torfkrókar		10
Rennistokkur með tveimur járnum		48
Nýleg kista járnalaus		64
Kista skrálæst með járnum	1	64
Peysa	1	32
Buxur sortaðar		80
Buxur bláar		48
Síðhempa og pör á		20
Klæðisbolur	1	
Klæðisbolur		16
Vettlingar		5
Tveir peysugarmar		24
Einn dito		8
Bolgarmur		6
Skyrtugarmur		12
Skinnbuxur		8
Sokkar		8

	rd.	sk.
Aðrir		8
Lás		24
Jónsbókar ɔ: Vídalínspostillu vetrarpartur		64
Gíslabókar sumarpartur		32
Grallari		8
Sálmabók		48
Passíuhugvekjur		48
Gerhards hugvekjur		8
Þórðarkver		4
Peningar	1	2
Til góða í kaupstað	3	48
Summa	56	39

Skuldir á sterbúinu

Fyrir líkkistu og líkmanna kaup til Magnúsar í Byrgisvík	2	
Árna á Kambi Árnasonar	1	
Jónas í Byrgisvík er klár með 1½ rd. fyrir kistusmíði og fyrirhöfn alla, gat ekki beðið vegna fátæktar.		
Séra Guðmundur í Árnosi legkaup og líksöngseyrir 81 sk., tvö lambafóður (skrifar hann) á 1 rd., ljóstoll 44 sk., dagsverk og tíundir 27 sk.	2	56
Guðmundur á Bæ á Selströnd Guðmundsson, hestmeðgjöf		56
Það sem vantar að leggist ofan á jörðina, að undanteknum hlöðugarmi, sem í úttektinni ei tjáist að hafa fylgt jörðinni, er þó ei virtur, kynni að metast til einhvörs hagræðis í útsvarinu: 30 sauða byrgi metið 3 rd., viður á reka 2 rd., smíðja 84 sk. og búðarkofi 48 sk., vantar enn nú að leggja ofan á jörðina	3	48
sem administrator kónsjarðanna (því forpaktari er ég ei) vogar ekki að eftirgefa, en tekur til þakka hvað sá tilkomandi ábúandi vill uppá mitt ansvar góðmótlega og sanngjarnlega ílina við þá fátæku ekkju og hennar auma barn, ef hún býr ei framvegis á jörðinni.		
Til hreppstjóra Guðmundar Bjarnasonar fyrir úttekt jarðar 72 sk., fyrir virðingu sterbúsins og uppskrift 1 rd.	1	72

	rd.	sk.
Til Gríms Jónssonar, virðing og úttekt	1	
Sýslumanns: Landskuld af jörðinni til fardaga 1814	1	12
Skipta og skrifaralaun, með sportelforhöyelse	1	12
Resterar landskuld 1812	1	12
Er	15	76
En af 1½ fjórðungi ullar, sem getið er í registrationinni, gengur 10 pund í yfirstandandi fardagaárs leigu, og 5 pund í leignarestans 1812.		
Barnið Magnús Magnússon beheldur silfurhnepptri peysu, sem uppskriftin sýndi að Magnús heitinn hafi gefið syni sínum.		
Morgungjöf ekkjunnar er skrifað að sé	8	
Er	23	76

Það sem vantar uppá leigur og landskuld á fyrri árum, hér um 1 rd. virði eða lítið yfir, vill sýslumaður eftirgefa, fyrst að borgað hefur og hirðir nú ei að krefja.

Eignum var raðað niður á skuldarnar og lóðseðlar þeirra mæðgina fylgja. Skuldin við sýslumann jókst um 33 sk. vegna þinggjalds og lofuðu hlutaðeigendur að borga það sérstaklega. Þá bættust við tvö kistuskrifli metin á 16 sk. sem var skipt til jafnaðar. Undir skrifa Jón Jónsson sýslumaður í Bæ 24. mars 1814, virðingarmenn Guðmundur Bjarnason og Grímur Jónsson, sem og barnsins formyndari Árni Árnason.

Vigdís Illugadóttir

Vigdís fæddist árið 1788. Móðir hennar var Geirlaug Björnsdóttir (1764–1839) vinnukona og faðir Illugi Illugason (f. 1754) bóndi í Gröf við Bitrufjörð, sem þá var kvæntur Gróu Sveinsdóttur (1760–1818) og áttu þau fyrir Illuga (1778–1843) og Magnús (1780–1832). Sama ár og Vigdís fæddist eignuðust hjónin dótturina Þórunni (1788–1823) og skildu upp úr því. Árið 1790 bjó Illugi í Gröf og var Geirlaug á heimilinu með Vigdísi ársgamla, sögð stórlynd og sæmilega skýr. Árið eftir var Gróa farin af bænum og Geirlaug

orðin bústýra Illuga. Árið 1793 eignuðust þau aðra dóttur, Elínu (1793–1835), og ári síðar voru þau öll á staðnum, en árið eftir það var Illugi farinn. Árið 1801 var hann aftur orðinn húsbóndi í Gröf og tekið er fram í manntali að hann sé „formedelst begaaet hoer fraskyldt sin kone“. Illugi sonur hans var á bænnum og kona hans, einnig Magnús og tvö „uægte børn“, Vigdís 13 ára og Elín 9 ára. Mæður þessara barna, Gróa og Geirlaug, voru þá báðar vinnukonur í Kollafjarðarnesi. Árið 1802 gekk Geirlaug að eiga Eirík Helgason (1779–1805) og eignuðust þau Gróu (1803–1866) og Guðrúnu (f. 1804). Vorið 1812 stóð Geirlaug sem ekkja fyrir búi í Gröf með fjórum dætrum sínum og þar lést Vigdís 2. febrúar 1814. Dánarbúið var skráð 13. apríl og skipti fóru fram átta dögum síðar.³

Þann 2. febrúar dó Vigdís Illugadóttir, í þjónustu hjá móður sinni í Gröf, sem tjáist af fáfræði hafa forsómað að tilkynna skiptaréttinum dauðsfallið í tíma. Sterbúið eftir hana virti og uppskrifaði hreppstjórinn Jón Jónsson ásamt með bónda Þórði Þorgeirssyni þann 13. apríl svoleiðis sem eftirfylgir.

	rd.	sk.
Kista með skrá og lómum	2	
Vídalínspostilla	2	
Graduale		24
Upphlutspils af þeldúk, blátt	3	
Niðurhlutur, blár, úr klæði	6	
Dito blár, með vírverki	4	
Svinta blá, þrífögð, með flöjelsborða og silfurhnöppum	7	
Stimpluð silfurpör með lista	2	
Ól með messingshringju		24
Rósaband		8
Kragi		32
Léreftsklútur, nýr, blár, rauðteinóttur	2	48
Klútur, silkidreginn, forn	1	
Rósasilki, rautt		24
Trefill, hvítur		8
Upphlutur, blár, úr klæði		64
Vaðmálsþils, barkað		64

	rd.	sk.
Svinta, blá, bætt	8	
Vettlingar	4	
Griplar	8	
Blá peysa, ný	1	
Sokkar tvennir	32	
Ennú blá svinta, forn	48	
Rokkur	1	
Ólarbeisli, fánýtt	64	
Tvær gjarðir með koparhringjum	64	
Silfurhnappar	3	
Söðull með sessu og líttnýtu áklæði, burtseldur	4	48
Vaðmálshempa með flosi, seld	3	48
Ein ær	2	48
Er	49	92

Skuldir

Líkkista	2	
Til líkmanna	1	6
Legkaup		54
Til Odds á Einfætugili, fyrir þriggja vikna hýsing og fyrirhöfn á þeirri burtdánu	2	48
Er	6	12
Skuld hjá Sigríði Andrésdóttur í Vík		68
Verður eftir	5	40

Erfingjar eru: Móðirin Geirlaug Björnsdóttir. Systir Elín Illugadóttir 21 árs, hálf-systir Guðrún Eiríksdóttir 11 ára og Gróa Eiríksdóttir 10 ára gömul. Ut supra.

Jón Jónsson

Þórður Þorgeirsson

Ennú útgift

	rd.	sk.
Til hreppstjórans Jóns Jónssonar, registrations og virðingarlaun	72	
Þórðar virðingarkaup	24	
Sýslumanns: Skipta- og skrifaralaun með procent eða sportelforhöjelse	1	16
Verður þá eftir, sem til skipta koma	42	60

Úthlutun vegna skulda fylgir og lóðseðlar. Skuldina við Odd á Ein-fætíngsgili var Geirlaugu „á hendur falið að betala, sem hina best verðskulduðu, afdráttarlaust, í einhvörju sem hann vill tilmælast eða fyrir gilt antaka, og í því skyni leggst hún saman við hennar lóð“. Jón sýslumaður, Jón hreppstjóri og Þórður Þorgeirsson skrifa undir að Bæ 21. apríl 1814.

Sigríður Ólafsdóttir

Sigríður fæddist árið 1792. Foreldrar hennar voru Ólafur Jónsson (1760–1803) og Þorbjörg Ólafsdóttir (1761–1812) í Reykjarfirði í Árnassókn. Eiginmaður hennar var Jón Jónsson (1782–1854) og synir þeirra Loftur (f. 1815), Ólafur (1816–1890) og Hjalti (1817–1867). Sigríður lést í Grænanesi við Steingrímsfjörð 1. apríl 1819 og var búið skrifað upp 26. apríl, en skipti fóru fram 29. maí.⁴

Árið 1819 þann 26. apríl var að skiptaréttarins ráðstöfun uppskrifað og virt í fjar- veru hreppstjórans í Hróbergspingsókn af hans fullmektugum bóndanum Jóni Jónssyni á Grænanesi eftirlátið sterbú Sigríðar sáluðu Ólafsdóttur er deyði þann 1. apríl þessa árs á 31. aldursári og lét eftir sinn egtamann Jón Jónsson og þeirra skilgetin börn, Loft 4 ára, Ólaf 3 ára og Hjalta 1 árs. Var svo framvísað og virt:

	Silfurverð rbd. sk.
Jónspostilla skrifuð framan og aftan	1
Sálmabók mjög lúð spennluð	80
Ný Biblía	2
Saltari skrifaður	40
Föstupredikanir	24
Eintal	24
Upprisuhugvekjur	24
Forfeðrabænabók	24
Þórðarkver	8
Hallgrímskver	12
Fæðingarsálmar	8

	rbd. sk.
Skinnsæng með fiðri	2
Dýna lítil	1
Skinnkoddi	16
Annar dito	12
Þriðji dito	14
Kálfskinnssessa	12
Rekkjuvoð	16
Tveir rekkjuvoðagarmar	6
Enn nú rekkjuvoð	8
Grænn niðurhlutur af klæði forn	1
Græn svynta lögð	90
Blá einskeftusvynta	1 12
Rauður klæðisupplutur með dökkvum leggingum	90
Klæðistreyja lögð	68
Raskniðurhlutur með rokkverki	48
Hempa slitin	48
Silkiklútur	1
Léreftsklútur með rauðum bekkjum	72
Annar dito með bláum teinum	64
Þriðji dito	68
Kragi með hvítu undirborði	24
Annar grænn	16
Nýtt einskeftupils blátt	1 48
Blár pilsgarmur	24
Röndótt svynta	32
Blá peysa slitin	32
Upphlutur forn	10
Blár klútur	32
Sokkar og bönd	8
Silfurmillur vega 3 lóð 6 fiska	3 48
Silfurpör með látúnskrók og bandi	3 48
Þrír svyntuhnappar 2 lóð 6 fiskar	3
Kista læst lítil	1 24

	rbd. sk.
Önnur læst hjaralaus	90
Kistuskrifli með kengju	24
Lítill kista með hjörum og skrá lítnýtri	40
6 fjórðunga pottur	4 48
Strókapottur sprunginn	1 12
Fjórðungspottur mjög brunninn	36
2 tunna sár nýlegur	1 48
Annar gamall vantar gjörð	64
Tunnusár matheldur með þremur gjörðum	40
Mælirskerhald fornfálegt	24
Annað dito	24
3 fjórðunga kerhald gamalt	16
Fjórir dallar	48
Þrjár dito minni	20
Fjórar vatnsfötur	32
Fjórðungsfata	10
Tvær dito litlar	10
Troggarmur	3
Fjögur trog nýleg	40
Fjögur dito fyrrri	24
Strokkur gamall	7
Sjö askar	24
Tvennir kambagarmar	14
Togkambar	12
Spunarokkur	64
Reisla slæm	12
Páll	24
Þrjár rekur vantar var fyrir eina	24
Langviðarsagargarmur	10
Skaröxi	16
Handöxi	16
Tveir sagarstúfar	4
Nafar	2

	rbd.	sk.
Tveir heflar litlir		6
Belggarmur		10
Steðjamynd lítil		32
Tveir hamrar litlir		16
Þrjú orf		9
Fimm hrífur		15
Þrjár klárur		6
Börur		4
Einir kláfar		16
Átta meisar		36
Heyjárn		12
Járnlampi		32
Annar dito garmur		6
Karlmannsreiðskapur með tilheyrandi	2	48
Kvenþófi		72
Ólarbeisli		80
Kvenístöð		12
Tvær þófagjarðir með koparhringjum		24
Þrjú bandbeisli		24
Gjörð með tveimur járnhringjum		8
Tvenn ólarreipi		48
Bandreipi á sex hesta	1	
Þrír klyfberar með böndum		48
Þrír ljáir		72
Tvö brýni		4
Hvít kýr 9 vetra hafnast ekki		6
Önnur 14 vetra óvíst hvort með fangi		5
Tarfkálfur	2	48
Þrír gemlingar		3
Rauður færleikur 12 vetra		5
Brúnn dito um tvítugt		3
Jarpskjóttur hestur gamall		4
Folald		1

	rbd. sk.
Vættarkista með ónýtum lömum og skráarkorni	64
Stervbúsins massa	87 84

Skuldir á stervbúinu

Til ekkjumannsins morgungjöf	12
Eftirstandandi af landskuld 20 fiskar óframfærðir	1
Til herra prófests Hjalta Jónssonar fyrir útlagt þinggjald 12 fiskar	27
Til Reykjarfjarðar kauphöndlunar fyrir ½ tunnu af skemmdu korni	15
Til virðingarmanns Jóns Jónssonar fyrir uppskrift og virðingu	48
Til constitueraðs sýslumanns Jóns Jónssonar:	
Skipta- og skrifaralaun með sportelforhöjelse	1
Skiptabréf og forsigling	1
Er	30 75

Úthlutun í skuldir fylgir og lóðseðlar. Eftir stóðu 57 rd. 12 sk. Jón fékk helminginn eða 28 rd. 54 sk. og hver sonanna 9 rd. 50 sk. Jón Jónsson sýslumaður skrifar undir á Melum við Hrótafjörð 28. maí 1819.

Loftur Jóhannsson

Loftur fæddist árið 1747. Foreldrar hans voru séra Jóhann Þórólfs-son (1699–1771) og Kristín Jónsdóttir (1705–1748) í Gufudal og síðar Garpsdal í Barðastrandarsýslu. Eiginkona hans var Guðný Eyjólfsdóttir (1726–1811) og börn þeirra Guðrún (1770–1814) og Jón (1772–1814). Árin 1789–1803 bjuggu þau á Kambi í Trékyllisvík og var Loftur hreppstjóri, en síðan á ýmsum bæjum í Árneshreppi. Árið 1816 var hann húsmáður á Krossnesi. Þar lést hann 28. júní 1819 úr „aldurdómsveikleika“ og var jarðaður 4. júlí. Dánarbúið var skráð 9. júlí og skipti fóru fram 28. febrúar 1820. Athygli vekja hákarlsafurðir sem eru tilgreindar nokkuð nákvæmlega.⁵

Anno 1819 þann 9. júlí innfann sig hreppstjórinn Gísli Sigurðarson að Krossnesi til að uppskrifa og virða eftirlátna fémuni Lofts Jóhannssonar sem deyði þann 28. fyrra mánaðar. Sem virðingarmaður var þar nálægur Guðmundur Guðmundsson.

	Reedesölv rbd. sk.
Biblía ný prentuð í Kaupmannahöfn 1813	1
Messusöngsbók, Leirárgörðum 1801 rotin	24
Kristilegra trúarbragða höfuðlærdómar, 1. og 2. partur, rotin af spjöldum	48
Bíblíukjarni, Hólum 1744	20
Dönsk bæna- og lestrabók rotið framanaf	2
Nýr kistill með skúffum	10
Vinagleði	10
Sjónarspegill	3
Gamall lítill kistill skorinn	6
Fjórar arkir pappír	4
Talnalistin	4
Lítill kistill með tveimur handröðum og lausu loki	2
Matspónn	4
Lítið smáverða- og bænasafn skrifað	2
Tóbaksponta	4
Kistill með einum handröðum og einu loki lausu	2
Ný skinnhúfa	24
Blátt vesti af damaski með hnöppum	48
Kollótt húfa	4
Ein dito forn	2
Einhnepptur bolur forn	16
Peysa blá forn	20
Tvíhnepptur bolur	32
Hvít peysa ný með tölum	40
Nýjar langbuxur bláar	64
Hvítar nærbuxur	16
Röndóttir buxagarmar	12
Skyrta	20

	rbd. sk.
Hvítar langbuxur úr lérefti	32
Nærbuxnagarmar	2
Mórauður peysugarmur	8
Skinnhúfugarmur	8
Prennir smokkar	12
Nýlegir bandsokkar með röndum	12
Blár dropaléreftsklútur	32
Axlabönd	12
Hvítir bandvettlingar	4
Handvettlingar	2
Íleppar	2
Sokkabönd	8
Handvettlingar ennú	2
Mórauðir garmasokkar	2
Nærsokkar	8
Nýjar stuðlaprjónslangbuxur	64
Tvennar nærbuxur nýjar	48
Barkaðar langbuxur nýjar	48
Skyrta ný	32
Blá klæðistreyja með raskfóðri forn og bætt	32
Blá kersutreyja með hvítu fóðri	64
Fjögur pör hvítir bandvettlingar nýlegir	24
Þrjú pör hvítir bandsokkar nýlegir	36
Bláir sokkar nýlegir	16
Floshúfa	16
Ennú hvítir bandsokkar	12
Bláir háleistar	4
Svartir bandvettlingar	4
Tólf pör nýir íleppar	24
Röndótt axlabönd	8
Svartröndóttir handvettlingar vænir	6
Tíglaokkabönd	10
Sparihattur	2

	rbd.	sk.
23 pör nýir rauð- og bláröndóttir handvettlingar	1	42
Blár reiðtrefill		4
Kista með skrá og lömum	1	
Skrína með skrá og lömum		32
Tvær skrínur dálitlar		4
Lítið koffortsskrifli		4
Beltispör af kopar		4
Pallkistill með lausu lokskrifli		6
Skinnsæng bætt vegur 28 pund	2	
Önnur dito vegur 18 pund	1	32
Koddi með einskeftuveri		32
Annar dito með dún		20
Skinnkoddi lítill		12
Forn rekkjuvoð		32
Forn brekán		24
Smokkskjóða		4
Þrjú elt lambskinn		12
Tvær pottflöskur		8
Tvær minni flöskur, riðið um með tágum		2
Blá pelaflaska		12
Tóbakspípa		2
Kista læst með lömum		64
Lítill skrína með hespu og lömum		10
Öskjur stórar		4
Tvær rúmfjalir litlar		4
Blekglas		2
Blekbrúsi		2
Koparhringjur		4
8 pund hvít ull á 24 sk.	2	
2 pund dito mislit á 20 sk.		40
Tvær ær með lömbum á 3 rd.	6	
Tunnusár gamall		24
Koparsignet		4
		385

	rbd. sk.
Silfursignet	48
Í silfurpeningum	68
2½ vætt af hákalli	5
2½ fjórðungur af skráp	1 24
Lítið af hákallsruðum	72
92 pottar hákallslýsis	23
Stervbúsins massa	62 63

Gísli Sigurðsson hreppstjóri Guðmundur Guðmundsson

Skuldir á búinu

Til Reykjarfjarðar kauphöndlunar var stervbússkuldin	32 16
hvar uppí monsieur Jón á Krossnesi hefur útlagt af sínu	
4 rd. 57 sk.	
Til monsieur Jóns á Krossnesi (auk þeirra til höndlunarinnar	
borguðu 4 rd. 57 sk.) fyrir skyrtu af lérefti með viðbót í hjúp	
3 rd. 48 sk., líkkistu 1 rd. 24 sk., sex líkmanna kaup 1 rd. 48 sk.,	
einn tunnusár 1 rd. 24 sk., tveir skápar 1 rd., 5 pund smjör 60 sk.,	
til prestsins 13 sk., fyrirhöfn á lifrarbræðslu og flutning á lýsinu	
inn í kaupstað 1 rd., mat til líkmanna 48 sk.	10 73
Til hreppstjóra signor Gísla Sigurðssonar á Kaldbak: Í peningum	
24 sk., registrations- og virðingarlaun 48 sk.	72
Til virðingarmanns Guðmundar Guðmundssonar	24
Til dánarbús Halldórs heitins í Bæ, lambsverð og smjörtafla	1
Til skiptaréttarins: Skipta-, skrifara- og skuldaútlagslaun 60 sk.,	
lód- og skuldaútlagsseðlar 1 rd. 48 sk.	2 12
Eru	47 5

Verslunin fékk lýsi, vettlinga og ull, en Jón á Krossnesi kindur, fatnað, bækur og fleira. Erfingjar voru Þórólfur bróðir Lofts og bróðurdóttir þeirra Guðrún Jóhannsdóttir, sem fengu 4 rd. 64 sk. hvort, en systrabörn hans Magnús Sigurðsson, Guðrún Sigurðardóttir og Þóra Guðbrandsdóttir fengu 2 rd. 32 sk. á mann. Lódseðlar fylgja og undir skrifar Jón Jónsson sýslumaður á Melum 28. febrúar 1820.

Helga Magnúsdóttir

Helga fæddist í Hrútatungu í Hrútafirði árið 1734 og eru foreldrar hennar óþekktir. Í nóvember 1784 var hún vinnukona á Melum í Hrútafirði: „lesandi, meinhæg, fákunnandi“. Árið 1801 var hún ómagi á Borðeyri: „blind og underholdes af medlidenhed“. Hún var niðursetningur á Óspaksstöðum árið 1816 og lést 26. október 1820 sem sveitarómagi á Fjarðarhorni: „deyði af aldurdómshrumleika, hafði aldrei gifst né átt barn“. Eignir hennar voru seldar á uppboði fjórum dögum síðar. Hér eru matsverð og uppboðsverð tilgreind en ekki kaupendur, sem voru bændur í næsta nágrenni. Fyrirsögninni „Söluverð“ er aukið við.⁶

Anno 1820 þann 30. október voru við opinbera áður kunngjörða auction burt-seldar til hæstbjóðenda, að Fögrubrekku við Hrútafjörð, eftirlátnar flíkur sveitar-ómagans Helgu Magnúsdóttur sem deyði þann 27. sama mánaðar.

	Virðing Courant		Söluverð Courant	
	rbd.	sk.	rbd.	sk.
Brekán		24		59
Skyrta		8		25
Hvít nærpils garmur		8		26
Grænn pils garmur		6		24
Skyrtugarmur		4		11
Svyntugarmur		2		4
Sjálfskeiðingur		4		9
Summa		56	1	62

Ut supra
Jón Jónsson

TILVÍS ANIR

- 1 *Manntal á Íslandi 1801. Vesturamt*, bls. 366; ÞÍ. Kirknasafn. Tröllatunga og Fell BA 3. Prestsþjónustubók 1785–1816, bls. 38, 74, 116; Sýsluskjalasafn. Strand. ED1/1, 3. Skiptabók 1805–1821, bl. 33v–34r; *Manntal á Íslandi 1816*, bls. 745–746; Jón Guðnason, *Strandamenn*, bls. 181–182.
- 2 *Manntal á Íslandi 1801. Vesturamt*, bls. 360; ÞÍ. Kirknasafn. Árnes í Trékyllisvík BA 1. Prestsþjónustubók 1764–1816, bls. 136; Sýsluskjalasafn. Strand. ED1/1, 3. Skiptabók 1805–1821, bl. 35v–36v; Jón Guðnason, *Strandamenn*, bls. 438.
- 3 *Manntal á Íslandi árið 1801. Vesturamt*, bls. 375, 386–387; ÞÍ. Kirknasafn. Prestsbakki BC 1. Sóknarmannatal 1780–1817, bls. 178, 190, 204, 216, 222, 238, 256; Sýsluskjalasafn. Strand. ED1/1, 3. Skiptabók 1805–1821, bl. 37v–38v; Jón Guðnason, *Strandamenn*, bls. 166.
- 4 Jón Guðnason, *Strandamenn*, bls. 327–328, 460; ÞÍ. Sýsluskjalasafn. Strand. ED1/1, 3. Skiptabók 1805–1821, bl. 65v–66v.
- 5 *Manntal á Íslandi 1801. Vesturamt*, bls. 360; *Manntal á Íslandi 1816*, bls. 739; ÞÍ. Kirknasafn. Árnes í Trékyllisvík BA 2. Prestsþjónustubók 1817–1828, bls. 72; Sýsluskjalasafn. Strand. ED1/1, 3. Skiptabók 1805–1821, bl. 74v–76r; Jón Guðnason, *Strandamenn*, bls. 448. Um hákarla, sjá grein mína „Hákarlaveiðar í Stranda-sýslu á öðrum fjórðungi 19. aldar“, bls. 99–117.
- 6 *Manntal á Íslandi 1801. Vesturamt*, bls. 382; *Manntal á Íslandi 1816*, bls. 753; ÞÍ. Kirknasafn. Staður í Hrótafirði BC 1. Sóknarmannatal 1784–1812, bls. 6; Staður í Hrótafirði BA 3. Prestsþjónustubók 1816–1864, bls. 179; Sýsluskjalasafn. Strand. EC1/1, 1. Uppboðsbók 1808–1839, bls. 22.